

Timetalsundersøgelse

Musik i Folkeskolen

2. udgave 2009

v/ cand.pæd. Finn Holst

2008 / 2009

for

Forskningsenhed Musikpædagogik, Institut for Didaktik
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
i samarbejde med Folkeskolens Musiklærerforening

Undersøgelsen er udvidet med en del om valgfaget musik

Indholdsfortegnelse

Indledning	s. 2
Fagets omfang - timetal i tilbageblik	s. 3
Fagets indhold i forhold til timerammerne	s. 6
Minimumstimetal	s. 6
Om undersøgelsen	s. 7
Den enkelte musiklærers timetal og kvalifikationer	s. 8
Skolernes brug af kvalificerede musiklærere	s. 11
De enkelte skolars timetal i faget	s. 16
Timerammernes betydning	s. 22
Karakteristik af 'de to musikfag'	s. 34
Indholdsformer	s. 41
Musik som Valgfag (<i>tilføjelse 2009</i>)	s. 47
Sammenfatning af undersøgelsens resultater	s. 52
Bilag - spørgeskema 1 - 5	s. 56

Indledning

Siden 1994 har musik været obligatorisk fra første til sjette klasse. Tidligere var faget obligatorisk fra første til niende klasse - men med den ulempe, at det hovedsagelig var et en-timesfag. I 1970 søgte man at løse dette problem ved at gøre musik til et to-timesfag fra første til sjette klasse. Problemet her var, at musik ikke mere var obligatorisk fra syvende til niende klasse, med derimod (i vekslende omfang) et valgfag. Siden er dette forløb blevet tyndet ud med en reduktion til én time på en række klassetrin.

De nuværende timetalsregler indføres i 2003. Her angives samme vejledende timetal fra 1. til 6. kl. med 1 ugentlig time i første klasse, 2 i anden, 2 i tredje, 2 i fjerde, 1 i femte og 1 i sjette med et samlet ugetimetal i forløbet på 9 timer. Der har været en del forlydende om, at faget mange steder er under pres, og at der mange steder opereres med et timetal, som er lavere end det anbefalede minimumstimetal. Efter den nye bekendtgørelse i 2003 var det derfor afventet med spænding hvordan det ville udvikle sig. Da timerne sammenregnes i treårs forløb, var det først muligt at få et billede heraf i 2006.

Uni-C gennemførte en undersøgelse for Undervisningsministeriet på grundlag af en optælling af de samlede budgetterede timetal i fagblokke og i marts 2007 kom så følgende udmelding:

”Langt størstedelen af eleverne i folkeskolen modtager de lovpligtige minimumstimetal. Inden for enkelte fag og fagblokke er der dog elever, der ikke modtager minimumstimetallene¹.”

Ud fra denne undersøgelse er det dog ikke muligt at sige noget som helst om timetallene for musik og en række andre fag. Det kunne, måske med rette, give anledning til yderligere bekymring, da det herigennem bliver tydeligt, at det faktisk kan lade sig gøre for en kommune at opfylde timetalsbestemmelserne på papiret, og samtidig skære et enkelt fag som eksempelvis musik til et niveau langt under enhver rimelighed.

Der blev sidste år nedsat en rådgivningsgruppe om styrkelse af de praktisk musiske fag i folkeskolen, på baggrund af Ann Bamfords rapport til Kunstrådet². Rådgivningsgruppen³ anbefaler, at en 'kontinuerlig undervisning i musik gøres obligatorisk fra 1.-9. klasse'. Der må nu stilles spørgsmålet, hvorvidt en styrkelse af de praktisk musiske fag - i dette tilfælde musik - handler om at lukke 'det sorte hul' - skal musik i syvende til niende klasse være obligatorisk eller valgfag. At udvide den obligatoriske undervisnings omfang kunne være et godt ideal. Eller handler en styrkelse af musikfaget i første række, reelt set, om at sikre den obligatoriske undervisning fra første til sjette klasse, som ser ud til at være udsat for stærke reduktioner.

Skal man betragte musikfagets vilkår nu og i fremtiden må begge perspektiver fremføres. Det 'ideelle' perspektiv er blevet fremlagt af Rådgivningsgruppen om styrkelse af de praktisk musiske fag i folkeskolen'. Det 'reale' perspektiv behandles i denne undersøgelse om timetal og ressourcer for den obligatoriske musikundervisning i folkeskolen på baggrund af de nye timetalsbekendtgørelser.

¹ <http://www.uvm.dk/statistik/undervisningstimetal.htm?menuid=55>

² 'The Ildsjæl i the Classroom, A Review of Danish Arts Education in the Folkeskole' af professor Anne Bamford

³ Rådgivningsgruppen om styrkelse af de praktisk musiske fag i folkeskolen, Uddannelsesudvalget, UDU alm. del - Bilag 360, Sagsnr.: 049.291.021

Fagets omfang - timetal i tilbageblik

Siden 1814 har faget været en del af den obligatoriske fagrække, først under betegnelsen sang og senere som musik.

I perioden op til 1970 var sang/musik overvejende et et-times fag, men dækkede til gengæld alle klassetrin (1.-9.). Problematikken med faget som 1-times fag førte til, at man gjorde faget til et gennemgående 2-timers fag fra 1. til 6. klasse og reducerede det obligatoriske forløb.

	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.	Timer i alt
1958	2	1	1	2	2	1	1	1	2	13
1970	2	2	2	2	2	2				12

Arbejdet med en ny læseplan, som blev påbegyndt i 1974 indeholdt en opgradering af fagets indholdsside med udgangspunkt i timetalsfordelingen fra 1970. Den nye læseplan – med skiftet fra sang til musik - blev udgivet i 1976 (Musik 1976 - Undervisningsvejledning for folkeskolen.)

På trods af denne indholdsmæssige opgradering blev der i 1975 gennemført en ny timetalsfordeling, som reducerede timetallet, afhængigt af klassekvotient, samt beskar det obligatoriske forløb til 5. kl. Der er her tale om en beskæring fra et samlet timetal på 12 timer til et "fleksibelt" timetal " som under omstændigheder godt kunne være 2 timer på hvert klassetrin fra 1. kl. til 5. kl. Der lå heri en mere eller mindre godt skjult mulighed for besparelser, ved at gøre faget til et 1-times fag på nogle klassetrin. I praksis blev der lagt et niveau, som blev stadfæstet i 1988 på samlet 8 timer. Man må nok sige, at det var et meget alvorligt anslag mod den obligatoriske musikundervisning med en timetalsforringelse på en tredjedel eller mere af fagets omfang! Den egentlige hensigt fra 1970, som bestod i at få omlagt faget fra et delvis 1-times-fag til et 2-timersfag, endte efterfølgende med en stærk reduktion af det obligatoriske forløb til kun at dække første til femte klasse, sammen med en reduktion af to-timersfaget til et delvist en-times og delvis to-timersfag. Den "fleksible" ordning udmundede - reelt set - i en regulær beskæring.

	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.	10. kl.	i alt
1958	2	1	1	2	2	1	1	1	2	-	13
1970	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	12
1975	(1-2)	(1-2)	(1-2)	(1-2)	(1-2)	-	-	-	-	-	8
1988	1	2	2	2	1						8

En ny undervisningsplan for musik blev udarbejdet i 1988 med obligatorisk undervisning fra 1- 5.kl, P-fagsordning i 6-7 kl. og musik som valgfag i 8.-10. kl. Her blev det vejledende timetal: 1,2,2,2,1 stadfæstet.

I Undervisningsvejledningen 'Musik 1988' står således, at dette vejledende timetal må betragtes som minimum for gennemførelse af læseplanens intentioner uanset elevtal. Den fleksible ordning er afløst af et generelt minimumstimetal.

KUP udvalget, som arbejdede med problematikken fra 1989 til 1991, anbefalede gradvist at udfylde hullet (det sorte hul) mellem 5.kl og 1.g. Det må siges at være en ringe trøst, da det egentlig var dér man kom fra – med et delvist en-times-fag. Det må nok undre, at man ikke har vægtet at sikre musik som et to-timers fag, således som det var intentionen ved overgangen fra sang til musik.

Med folkeskoleloven af 1993 blev den obligatoriske undervisning udvidet til igen at omfatte sjette klasse. Faget har siden da været obligatorisk fra 1.– 6. klasse med ikrafttræden fra den 1. august 1994. Det vejledende minimumstal har været 1,2,2,2,1,1 dvs. et samlet timetal igennem forløbet på 9 timer, som stadig ligger langt under udgangspunktet med et samlet timetal gennem forløbet på 13 timer.

De nuværende timetalsregler indføres i 2003 med bekendtgørelse nr. 537. Her angives samme vejledende timetal fra 1. til 6. kl. (1, 2, 2, 2, 1, 1). Dette vejledende timetal skal imidlertid ses i rammen af en "fleksibel ordning", som er interessant at studere nøjere.

De anbefalede minimumstimetal for den obligatoriske undervisning ser gennem tiden sådan ud:

	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.	10. kl.	i alt
1958	2	1	1	2	2	1	1	1	2	-	13
1970	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	12
1975	(1-2)	(1-2)	(1-2)	(1-2)	(1-2)	-	-	-	-	-	8
1988	1	2	2	2	1	<i>p-fag</i>		<i>valgfag</i>			8
1994	1	2	2	2	1	1	-				9
2003	(1)	(2)	(2)	(2)	(1)	(1)	-				9

Bindende minimumstimetal er efter de gældende timetalsregler (nr. 537 og nr. 1131) ikke angivet for fag, men for faggrupper, hvor musik skal sammenregnes i en gruppe med de praktisk-musiske fag – og dette over en periode på tre år (se timetalskemaet for 2007/2008). Det giver en større fleksibilitet, men hvad skal den bruges til? Beholder man samme timetal, og udnytter mulighederne for at skabe bedre sammenhænge og en bedre undervisning i musik? Eller sker der det samme som i 75' til '88, hvor fleksibiliteten slørede en massiv reduktion.

Det er et centralt spørgsmål, hvorvidt de nye bekendtgørelser om undervisningstimetal i folkeskolen fra 2003 og efterfølgende 2006 reelt har medført, at musikundervisningens timetal lokalt er blevet reduceret til et kritisk niveau i forhold til de centrale bestemmelser (læreplanen / Fælles Mål) – og hvis det er tilfældet, hvor stort et omfang det har.

som vurderes at kunne sikre, at undervisningen lever op til de målbeskrivelser, der fremgår af bekendtgørelsen om Fælles Mål⁴.

Fagets indhold i forhold til timerammerne

Hvordan står det nu til med omfanget af læreplanen – svarer den til det vejledende timetal? Fælles Mål, som begyndte med udarbejdelsen af Klare Mål, er en gennemarbejdning tilsvarende den alle fag har gennemgået, af den tidligere vejledning og anbefalede læseplan. For musiks vedkommende går dette tilbage til vejledningen fra 1988. Fagets omfang har næppe ændret sig, og tilsvarende har det anbefalede minimumstal heller ikke ændret sig, bortset fra tilføjes af musik i sjette med én egentlig time.

Revisionen af den tidligere vejledning fra 1995 (Faghæfte 7) til Klare Mål / Fælles Mål har bestået i en revision af fagets hovedområder fra en disciplin-orienteret systematik til en funktions-orienteret systematik. Hovedområderne i Faghæfte 7 (1995) var sang, instrumentalspil, bevægelse og musiklære. I Klare Mål og Fælles Mål operer vi med musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse. Dette skift vægter at skabe en musikalsk sammenhæng mellem fagets delområder – der anlægges såvel et del- som et hel-perspektiv. Det musikalske kan dermed komme med i fokus, og man kan modvirke en tendens til at dyrke forskellige færdigheder eller kundskaber som et mål i sig selv. Man kan sige, at der således er tale om en tidssvarende modernisering.

Hvis den nye timetalsbekendtgørelse giver en fleksibilitet, som kan understøtte dette, er det jo spændende. Er det derimod således, at "fleksibiliteten" bruges til at skære fagets timetal ned til et niveau under det vejledende timetal, vil det være problematisk.

Under strengen må man sige, at der er en rimelig overensstemmelse mellem læreplanen, som den fremgår af Fælles Mål, og det vejledende timetal. Reduceres timetallet samlet set under det anbefalede minimumstimetal, er det spørgsmålet om, hvorvidt dette er forsvarligt. Kan et sådant timetal leve op til reglerne.

Minimumstimetal – Uni-C undersøgelsen

I marts 2007 kom Undervisningsministeriet med følgende udmelding:

Kommunerne lever op til folkeskolelovens minimumstimetal

– størstedelen af eleverne får minimumstimetallene

Langt størstedelen af eleverne i folkeskolen modtager de lovpligtige minimumstimetal. Inden for enkelte fag og fagblokke er der dog elever, der ikke modtager minimumstimetallene. I dette notat fremgår de seneste opgørelser af undervisningstimerne fra UNI-C Statistik & Analyse.⁵

⁴ Vejledning om undervisningstimetal i folkeskolen, punkt 18. Retsinfo:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=25542>

⁵ <http://www.uvm.dk/statistik/undervisningstimetal.htm?menuid=55>

Uni-C's notat, som er grundlaget for denne udmelding kan findes på:

http://www.uvm.dk/statistik/documents/Notat_til_timetallene_18.04.2007.pdf

Det er desuden muligt at gå ind i databasen og se de enkelte kommuners udmeldinger på:

<http://www.e-report.dk/mno/uvmtimetalkmd/>

Der er tre problemer, man løber ind i når man begynder at undersøge talmaterialet.

1. Rapporteringerne handler kun om budgetterede timer – ikke om den undervisning der faktisk er foregået.
2. Opfyldelsen af timetal er baseret på sumtallene for hver af de tre hovedgrupper – hvis musik ikke har haft timer i sjette klasse (som er obligatorisk) er timetallene alligevel opfyldt, hvis den praktisk-musiske fagblok over tre år har *budgetteret* med et samlet timetal, der svarer til minimumskravet.
3. Der indgår ikke nogen information om, hvorvidt man opererer med et timetal, som vurderes at kunne sikre, at undervisningen lever op til de målbeskrivelser, der fremgår af bekendtgørelsen om Fælles Mål.

På dette grundlag må det siges at være tvivlsomt, hvorvidt disse tal overhovedet kan sige noget om opfyldelse af timetalsreglerne for et enkelt fag – i dette tilfælde musik. I de tilfælde, hvor et fag udtrykkeligt har et minimumstimetal, som fx dansk, er det selvfølgelig en anden sag.

Konklusionen er, at der er brug for en undersøgelse. Det afgørende er at undersøge forholdene nærmere med henblik på at undgå en u hensigtsmæssig udvikling og at kunne fremme en positiv udvikling for musik i folkeskolen. Det har været opgaven i denne undersøgelse at bidrage hertil.

Om timetalsundersøgelsen

Denne undersøgelse ønsker at belyse fagets faktiske timetal i den obligatoriske musikundervisning, lærernes undervisningstimer og kvalifikationer, hvorvidt undervisningen varetages af lærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer - samt timerammernes betydning i forhold til trin- og slutmål.

Der er i undersøgelsen blevet spurgt til følgende punkter:

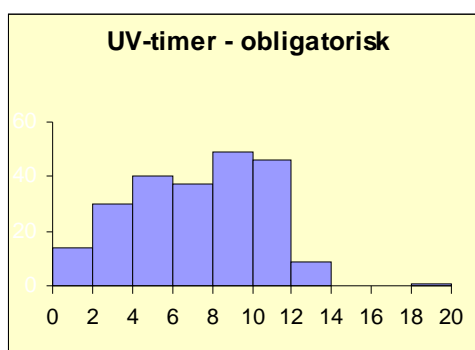
1. Den enkelte musiklærers undervisningstimetal, egne kvalifikationer i form af liniefagsuddannelse eller andre tilsvarende kvalifikationer, efter- og videreuddannelse samt egne erfaringer med timetals- og ressourcespørgsmål.
2. Skolernes brug af musiklærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer på de forskellige klassetrin, samt problemstillinger forbundet hermed.
3. De enkelte skolers timetal i faget, obligatorisk undervisning, valgfag, tværfaglig undervisning, morgensang, kor, skoleorkester, kompagnonordning mm.
4. Faglige vurderinger af timerammernes betydning for muligheden for at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trin- og slutmål.
5. Musik som valgfag (tilføjet i rapporten 2009)

En væsentlig del af undersøgelsen er gennemført ved hjælp af et antal elektroniske spørgeskemaer, som er sendt ud til 589 musiklærere. Der er desuden sendt spørgeskemaer ud til landets folkeskoler (skoleledelser). Der er desuden foretaget et antal interviews, samt web-baseret datasøgning. Spørgeskemaerne er udsendt som en *invitation* til at deltage i en spørgeskemaundersøgelse, og der kan i en sådan undersøgelse selvfølgelig ikke ligge et krav om at besvare.

1. Den enkelte musiklærers timetal og kvalifikationer

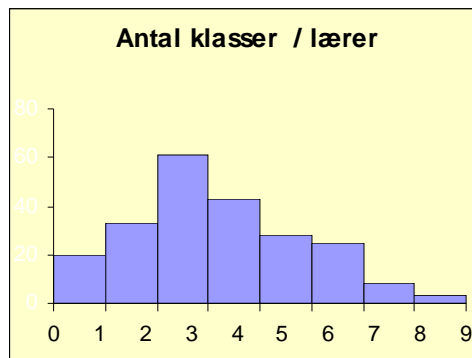
Den enkelte musiklærers undervisningstimal, egne kvalifikationer i form af liniefagsuddannelse eller andre tilsvarende kvalifikationer, efter- og videreuddannelse samt egne erfaringer med timetals- og ressourcespørgsmål.

På grundlag af en besvarelsesprocent på 47 %, som kan betragtes som repræsentativ for undersøgelsesgruppen, kan det konstateres, at de fleste musiklærere har mellem 8 og 10 ugentlige musiktimer (se figur 1), og meget få har flere. Der er nogle få, der ser ud til at have fuldt skema i musik alene. På den anden side er der mange musiklærere, der har færre timer – helt ned til to timer. Enkelte helt ned til én time.

Figur 2: undervisningstimer per lærer

På grafen over antal klasser pr lærer (figur 3) ses det, at det er udbredt at have tre klasser. Billedet der tegner sig er, at det er meget forskelligt, hvor meget en musiklærer underviser – og nogle underviser rigtig mange timer i faget fordelt på mange klasser.

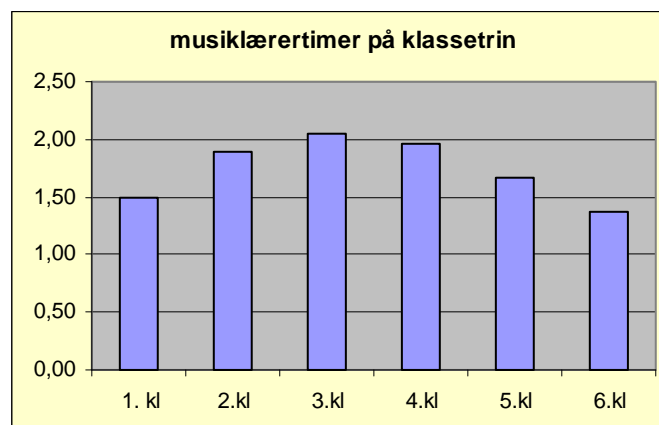

Figur 3: antal klasser per lærer

I de uddybende besvarelser bliver der peget på flere problemer:

1. Nogle lærere bliver presset til at tage (for) mange timer, da der mangler kvalificerede lærere til at tage faget på skolen.
2. Dette kan føre til udbændthed, som igen betyder, at der er endnu færre lærere til at dække faget på en skole. Udbændthed kobles desuden ofte til manglende muligheder for kurser og efteruddannelse.
3. Der bliver gentagne gange fra lærere og ledelse i besvarelserne givet udtryk for, at det ikke har været muligt at skaffe kvalificerede lærere, da der er et underskud af uddannede musiklærere.

Lærertimerne for de her adspurgte fordeler sig således på de enkelte klassetrin, at første, femte og sjette klasse ligger en del lavere end de resterende klassetrin (figur 3).

Figur 4: fordeling af lærerens timer på klassetrin

De lavere undervisningstimer (se fig. 4) på første, femte og sjette klassetrin hænger bl.a. sammen med, at faget her ofte kun har én ugentlig lektion.

Hvordan står det til med kvalifikationer for den undersøgte gruppe af musiklærere?

79 % har liniefagsuddannelse, og medregnes anden tilsvarende kvalifikation er vi oppe på 89 %. I denne gruppe er der ca. 10% med en videregående musikuddannelse bl.a. konservatorieuddannede (som AM,

statsprøvet musikpædagog, organist, musikleder), cand. mag.'er og cand. pæd.'er. Ud af den samlede gruppe har ca. 50 % en omfattende efteruddannelse.

Kombinationen af en kvalificerende uddannelse og omfattende videre- og efteruddannelse er således et karakteristisk træk ved denne gruppe af musiklærere. Dette bryder i den grad med et negativt billede, som ofte er blevet tegnet af folkeskolens musiklærere. Disse tal er selvfølgelig ikke repræsentative for alle, der underviser i musik. Det ville nu være interessant, hvis man kunne få tal på, hvor stor en del af undervisningen i musik, der dækkes af kvalificerede musiklærere med linjefag i musik eller tilsvarende kvalifikation. Dette er undersøgt i en særskilt del af undersøgelsen, se afsnit 2.

På trods af det meget positive billede, er det nødvendigt at nævne nogle problemer, der bliver påpeget i besvarelsenerne. Der peges fx på, at det kræver megen inspiration at undervise i musik uden at brænde ud. Flere nyuddannede lærere gør opmærksom på, at de ikke mener, at deres liniefagsuddannelse gav dem tilstrækkelige kvalifikationer. Det er således ikke overraskende, at mange giver udtryk for, at der er et stort behov for kurser, og der nævnes bl.a.: inspirationskurser, opdatering, instrumentalkurser, musik&it-kurser, teoretisk baggrund, musikpædagogisk videreuddannelse og i nogen tilfælde liniefagsuddannelse.

Muligheden for efter- og videreuddannelse har desværre været udsat for alvorlige reduktioner, hvilket er et problemfelt, det er nødvendigt at belyse.

Spørgsmålet om hvorvidt linjefagsuddannelsen i musik faktisk er en tilstrækkelig kvalifikation er et centralt problem. Her et par citater:

- Færdiguddannet i 2003 med 4 linjefag. Den daværende ramme for seminariets musikundervisning gav stort set kun mulighed for "smagsprøver" - der var for lidt tid til at opnå reelle færdigheder, ikke mindst didaktiske - og det er vist desværre kun blevet værre!

- Jeg mener ikke undervisningen på seminariet kan give én kvalifikationer til at spille instrumenterne godt nok, til at kunne give en god musikundervisning. Der er simpelthen ikke tid nok.

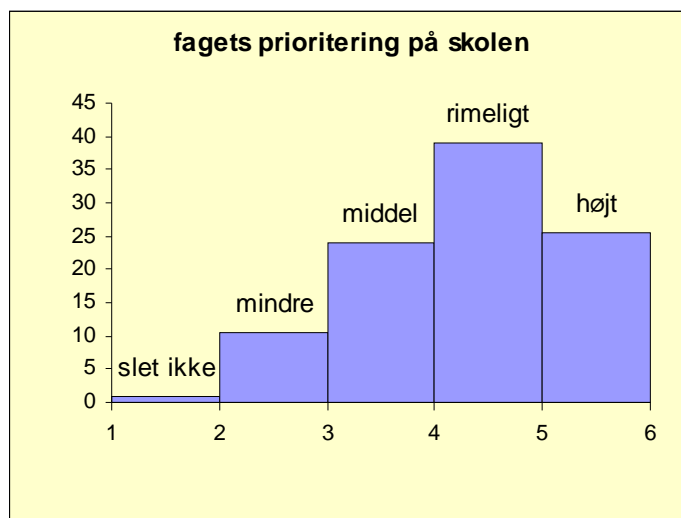
- Jeg tror ikke mit svar er synderligt interessant, da jeg først bliver færdig med hele min læreruddannelse i år og derfor først lige har fået et job. Ydermere har jeg frabedt mig at få timer i musik, da jeg trods et 9-tal til eksamen ikke føler mig kvalificeret til at varetage undervisningen i faget.

For at løse sådanne problemer har der været rejst forslag om at benytte flere konservatorieuddannede i folkeskolen. Den eksterne evaluering af et seksårigt samarbejdsprojekt mellem folkeskole og musikskole i Horsens kommune (Holst 2008) har vist, at problematikken er mere kompliceret end som så. Det viste sig nemlig, at både folkeskolelærere med linjefag i musik og musikskolelærere med konservatorieboggrund havde afgørende mangler i deres basiskompetence som musiklærere – blot ikke de samme. Det er en situation vi ikke kan være tjent med. I forhold til lande, vi normalt sammenligner os med, har vi en særlig konstruktion i Danmark med en stærk institutionel og ministeriel afgrænsning mellem de forskellige musiklæreruddannelser. Det er ofte blevet påpeget, at seminariernes liniefagsuddannelse har et problem med omfanget af de håndværksmæssige og kunstneriske aspekter, og at konservatorieuddannelserne har et problem med omfanget af de didaktiske og teoretisk-pædagogiske aspekter.

Der ligger en stor opgave i at udvikle viden om musiklærerens basiskompetence på et forskningsmæssigt grundlag, og dette kunne være et afgørende bidrag til at løse problemerne på dette område.

Hvordan synes denne gruppe musiklærere at faget prioriteres?

Den typiske besvarelse er, at skolerne prioriterer faget rimeligt – nogle mere andre mindre, som det fremgår af figur 4.

Figur 5: opfattelse af fagets prioritering

Det kan fastholdes, at der er en sammenhæng mellem en prioritering af faget på skolen og en velkvalificeret lærergruppe. Det er rimeligt at antage, at en skole, som prioriterer faget, også vil have lettere ved at tiltrække gode lærerkræfter, og omvendt at gode lærere giver faget en god status på skolen. Man kan også se det som en god relation mellem et ledelses- og et undervisningsperspektiv. Men hvordan ser det nu, bredt set, ud på skolerne?

2. Skolernes brug af musiklærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer.

Skolernes brug af musiklærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer på de forskellige klassetrin, samt problemstillinger forbundet hermed.

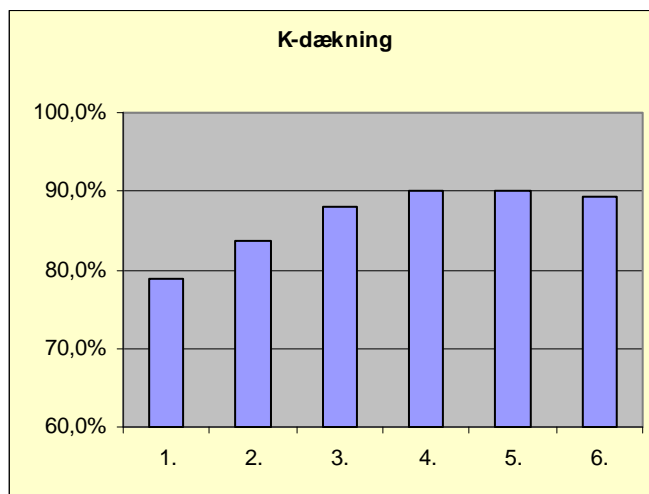
For at svare på dette spørgsmål er der sendt et spørgeskema til landets almindelige folkeskoler (ud fra ministeriets officielle liste) om den obligatoriske undervisning i faget musik. Der spørges om, i hvilket omfang musikundervisningen på skolen varetages af lærere med linjefag i musik eller med tilsvarende kompetencer. Der er udsendt 1561 invitationer til spørgeskemaet, og der er en svarprocent på 64 %. Det antages at villigheden til at besvare de spørgsmål, der her bliver stillet, har sammenhæng med, hvorvidt man ikke skal give svar man 'eventuelt kunne blive hængt op på'. Undersøgelsen er anonym, men da der er spurgt til skolens postnummer, har nogle givet udtryk for, at undersøgelsen da alligevel ikke er anonym, og at de derfor ikke ønsker at besvare. Besvarelsene anses derfor at være repræsentative for et udsnit af undersøgelsesgruppen.

Der er desuden et problem i besvarelsene, som vedrører spørgsmålet om *tilsvarende kvalifikationer*. Flere besvarelser indikerer, at nogle skoler har en meget bred forståelse af *tilsvarende kvalifikationer*, som

omfatter en eller anden grad af undervisningserfaring i faget. Det er klart, at en real-kompetencevurdering er vanskelig, men at en sådan skulle kunne bygge på et erfaringskriterium alene er problematisk.

Det er således muligt at besvarelserne tegner et billede, der er mere positivt end der er grundlag for.

Dækningen med kvalificerede lærere er meget forskellig på de enkelte klassetrin (se figur 5).

Figur 6: dækning med kvalificerede lærere på de forskellige klassetrin

På fjerde, femte og sjette klassetrin er der en høj dækningsprocent på 90%. Men det er ikke tilfældet på første og delvist andet klassetrin (figur 5), hvor der er en påfaldende stor mangel på dækning af kvalificerede musiclærere.

Billedet der her tegner sig er, at der på første klassetrin **både** er et lavere timetal (overvejende en-timesfag), **og** en tendens til at timerne i højere grad bliver dækket af lærere uden linjefag i musik eller tilsvarende kvalifikationer.

At musikundervisningen på første klassetrin er kommet til at stå så relativt svagt i det samlede billede, kommer måske ikke som en overraskelse – det er der ofte blevet gjort opmærksom på. Men i en pædagogisk, forskningsbaseret tænkning er det egentligt vældigt overraskende. I nyere finsk forskning⁶ har man, i et samarbejde mellem musikpædagoger, læseforskere og hjerneforskere, vist, at musikalsk grundtræning har positiv indflydelse på elevernes sproglige udvikling – endog for børn med læsevanskeligheder. Det ofte omtalte langtidsstudie i Berlin⁷ (Hans Günther Bastian) har vist, at musikundervisning bidrager til udviklingen af børns sociale kompetencer og et øget inklusionsniveau. Sådanne resultater efterspørges generelt netop i indskolingen, men det kræver en undervisning i musik af et vist omfang og af en vis kvalitet. I et samarbejdsprojekt i Horsens kommune mellem folkeskole og

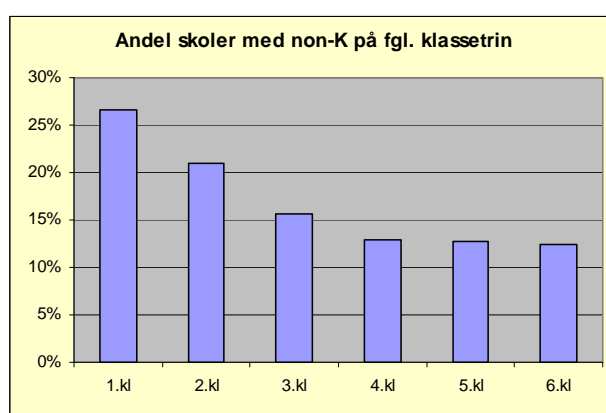
⁶ se i: Holst, F. (2006): Perceptuel integration og læsevanskeligheder. Dansk Audiologopædi. Marts 06

⁷ se i: Holst, F. (2002): Den store Bastian ... - om musikundervisningens virkninger, Dansk Sang Nr. 1, august 2002.

musikskole har man netop skabt resultater på en række skoler med usædvanlig høj andel af elever med anden etnisk herkomst og svær social belastning (Evalueringsrapport, Holst 2008⁸). De gode resultater (som i lyset af Berlin-forsøget ikke kan overraske) har været grundlag for et nyt treårigt projekt, som inddrager førskolebørn med støtte fra Egmontfonden⁹.

En ugentlig time i musik med en ukvalificeret musislærer levner ikke realistiske muligheder for tilnærmelsesvis at opfylde klassetrinnets bidrag til trinmålene for første forløb (Fælles Mål). Det er bl.a. ganske begrænset, hvad man kan gennemføre som lærer, hvis man ikke selv spiller et instrument.

Man kan også få syn for problematikken ved at vende talmaterialet en anden vej rundt. Spørgsmålet kunne være, hvor mange skoler der har rapporteret, at de benytter lærere uden linjefags- eller tilsvarende kvalifikationer på forskellige klassetrin.

Figur 7: andel af skoler der benytter ikke-kvalificerede lærere på de enkelte klassetrin

Billedet er her (figur 6), at over en fjerdedel af skolerne benytter sig af ikke kvalificerede musislærere i første klasse og ca. en femtedel af skolerne i anden klasse. I betragtning af at en tredjedel af skolerne ikke har besvaret spørgeskemaet, er der grund til at antage, at det samlede billede viser en endnu stærkere negativ tendens.

Besvarelserne fra musislærerne kobler brugen af ikke-kvalificerede musislærere med få-lærerprincippet og den afdelingsopdelte skole. Her et par citater fra besvarelserne:

”Det er ganske normalt, at en få-lærerordning prioriteres frem for en uddannet musislærer”

”Vi har valgt at opprioritere afdelingsopdelingen frem for faglighed i fag, der ikke er afgangsprøver i...”

”... netop i dette skoleår har vores ledelse besluttet, at en musislærer måtte afgive sine musikhold i prioriteringen af teamtanken og det fleksible skema”

”... folk [red: uden linjefag eller tilsvarende] er blevet bedt, men har nægtet. Ledelsen mente, at det godt kunne lade sig gøre i den fleksible skoles navn”

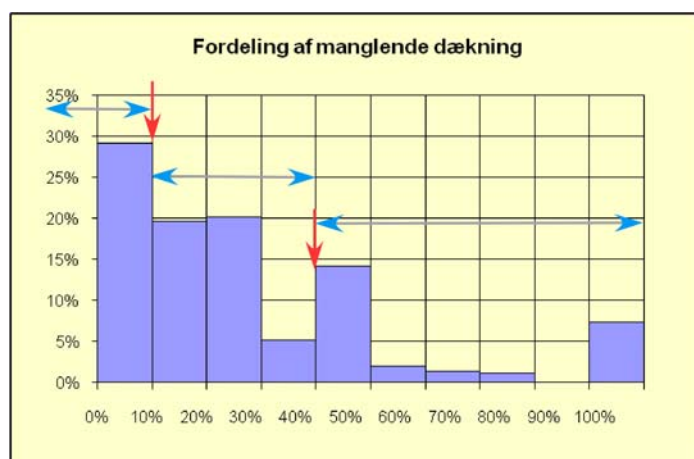
⁸ Holst, F (2008): Ekstern evaluering af projektet: Musik til Alle. Musikpædagogiske Studier, PDU. Under udgivelse.

⁹ Se: www.musikspogintegration.dk

Den samlede fordeling af skolernes brug af kvalificerede hhv. ikke kvalificerede musiklærere.

Besvarelserne antages ikke at være repræsentative for alle skoler, men derimod at repræsentere en delmængde. Begrundelsen er på ene side, at alternative data (webbaseret undersøgelse og interviews) indikerer, at disse besvarelser stammer fra skoler som i overvejende grad prioriterer musik, mens en del skoler som ikke prioriterer musik (åbenbart) har valgt ikke at besvare spørgeskemaet (et vilkår ved en frivillig undersøgelse). Der er desuden indgået kommentarer fra skoler, som ikke ønsker at besvare spørgeskemaet, da anonymiteten i deres øjne ikke er garanteret, hvis man opgiver skolens postnummer. Der er en relevant overvejelse, hvis man ikke lever op til de centrale bestemmelser og anbefalinger eller på anden måde nedprioriterer faget væsentligt. Det er derfor ikke muligt at betragte besvarelserne som repræsentative for en homogen gruppe, og det bliver nødvendigt at foretage en analyse på grundlag af en opdeling i delgrupper (segmenter).

Fra fordelingskurven for manglende dækning er det tydeligt, at der er tale om *grupperinger* af dækningstal (fig. 8). Dækningstallene er beregnede tal fra besvarelser af timeangivelser.

Figur 8: sammensat fordeling

Der er et markant skift fra 10 % manglende dækning og ligeså fra 40 % manglende dækning (de røde pile). Dækningstallene er beregnede tal fra besvarelser af timeangivelser. Besvarelserne for fuld dækning (ingen manglende dækning rapporteret) er ikke indtegnet, men fremgår af nedenstående skema. Det kan diskuteres, hvorvidt grænsen ved 50% eventuelt skulle flyttes fx til 45%, men ændringen ville i så tilfælde være meget lille i de endelige tal. Ingen dækning kunne betegnes som et segment for sig selv, men er her indregnet i det tredje segment. En opdeling heraf ville i den samlede beregning trække i retning af et større antal skoler, samlet set med lav eller ingen dækning. Ved ikke at udskille et ekstra segment er vurderingen således holdt konservativ.

På dette grundlag vælges en opdeling i tre segmenter:

Segment 1: Skoler med fuld dækning med kvalificerede musiklærere (ingen manglende dækning) til 10 % manglende dækning.

Segment 2: Skoler med fra 10-40% manglende dækning med kvalificerede musiklærere.

Segment 3: Skoler med over 40% dækning med kvalificerede musiklærere.

Summering af dækningstal (beregnet som graden af dækning) i de tre grupper (100% til 90%), (80%- 60%) og (50% - 0) giver:

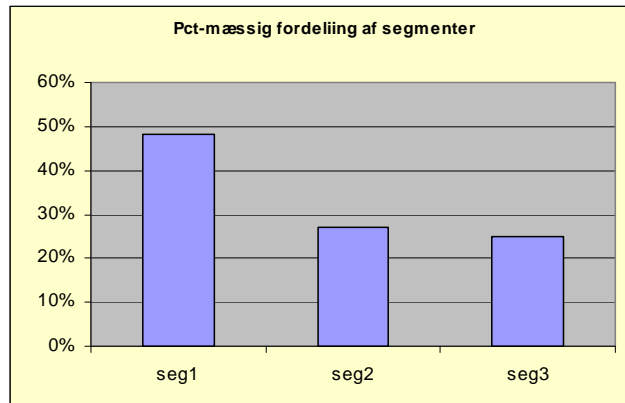
Dækningsgrad	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10	0
Antal	638	107	72	74	19	52	7	5	4	0	27
Sumtal		745			165						114

Det antages, at antallet af ikke besvarede fordeler sig på segment 2 og 3, men spørgsmålet er, hvorvidt fordelingen antages at være højrevendt, symmetrisk eller venstrevendt - tre mulige scenarier. I det første scenarie antages et mønster tilsvarende de besvarede (venstrevendt). En begrundelse herfor kunne være, at de skoler, der ikke har besvaret, ville fordele sig efter et lignende mønster som de skoler, der har besvaret. Der ville her være tale om et optimistisk bud. Det er egentlig mere sandsynligt, at de skoler, der ikke har besvaret, netop ikke ligner de skoler der har besvaret, hvilket kunne udgøre scenarie 2. Her ville fordelingen være højrevendt. Endelig kan man anlægge en konservativ vurdering - scenarie tre - og antage at fordelingen er jævn (lige).

	seg1	seg2	seg3
besvarede	745	165	95
scen1		306	239
total1	745	471	334
scen3		272	272
total3	745	437	367
scen2		239	306
total2	745	404	401

Beregning viser imidlertid, at den samlede vurderede fordeling på grundlag af de tre scenarier kun ville afvige lidt. Dette hænger sammen med, at der er tale om et ret stort besvarelsesmateriale, som vurderingen foretages på grundlag af. Scenarie tre - som kan betegnes som en konservativ vurdering og som ligger mellem de to andre fortolkninger - vælges derfor.

På dette grundlag beregnes den procentmæssige fordeling mellem de tre segmenter som følger (figur 9):

Figur 9: vurdering af udbredelsen af forskellige grader af dækning

Segment 1 udgør 48 % af skolerne.

Segment 2 udgør 28 % af skolerne.

Segment 3 udgør 24 % af skolerne.

Segment 2 og 3 udgør tilsammen 52 %.

Billedet der herigennem tegner sig er, at ca. halvdelen (48%) af skolerne i landet helt, eller næsten helt, benytter kvalificerede musiklærere eller hvad de opfatter som kvalificerede musiklærere. Det er nok bedre end mange ville have spået. Sammenholdes dette med lærergruppens kvalifikationer, sådan som den tegnes af den undersøgte musiklærergruppe, så har musikundervisningen et substantielt fundament i den danske folkeskole, som både har et omfang og en kvalitet, som desværre ofte ikke anerkendes.

Men hvis det er gode nyheder for halvdelen, hvad så med resten? Det er faktisk en stor restgruppe – så stor (over halvdelen), at det ikke reelt giver mening at tale om en restgruppe, men langt mere om en opdeling i et A-hold og et B-hold.

Ann Bamfords rapport, *The ildsjæl in the Classroom*, peger på, at de kunstneriske fags niveau i folkeskolen ikke er jævnt, men båret af ildsjæle. Min undersøgelse peger ligeså på et meget uhomogent niveau, men det høje niveau i musikundervisningen er langt mere karakteriseret ved kvalificerede og til dels meget kvalificerede lærere samt en ledelsesmæssig prioritering. At dette *også* er båret af ildsjæle bestrides ikke – men det er helt centralt, at der er tale om en kvalificeret, kompetent indsats.

Det er i denne sammenhæng relevant, at skolerne ofte peger på, at der er mangel på kvalificerede musiklærere:

”Det er hos os sådan, at de få lærere med linjefag eller tilsvarende kompetencer må påtage sig al musikundervisning. Der findes ikke mange med linjefag i musik for tiden.”

”Skolen søger med lys og lygte efter musiklærere”

”Ved de sidste mange nyansættelser på skolen har en musiklærer haft første prioritet, men ingen har søgt!”

”Vi har gennem flere år søgt musiklærer til skolen - desværre uden held.”

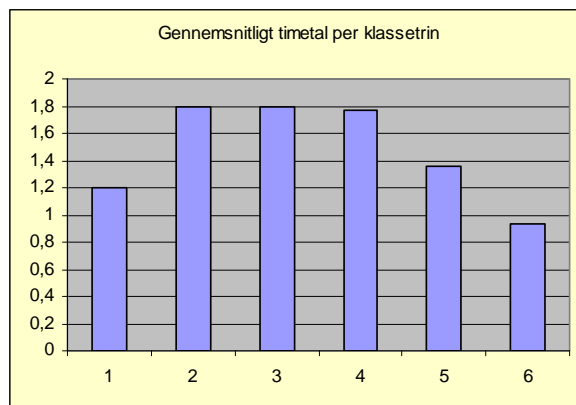
”Vi søger musiklærere hver gang, vi har stillingsopslag, men den slags lærere hænger ikke på træerne.

”Vi har p.t. ingen musiklærer...”

3. De enkelte skolers timetal i faget

De enkelte skolers timetal i faget, obligatorisk undervisning, tværfaglig undervisning, morgensang, kor, skoleorkestre og kompagnonordning

1. *Hvordan fordeles timetallene sig på skolerne ud fra undersøgelsesmateriale fra musiklærerne?*

Figur 10: gennemsnitlige timetal per klassetrin i musiklærernes svar

Gennemsnitstallene (figur 10) viser, at der (kun) i et beskedent omfang optræder mere end én lektion i første klasse. På femte og sjette klassetrin er det påfaldende, at der er forholdsmæssigt flere timer i femte, og at gennemsnittet i sjette er under 1.

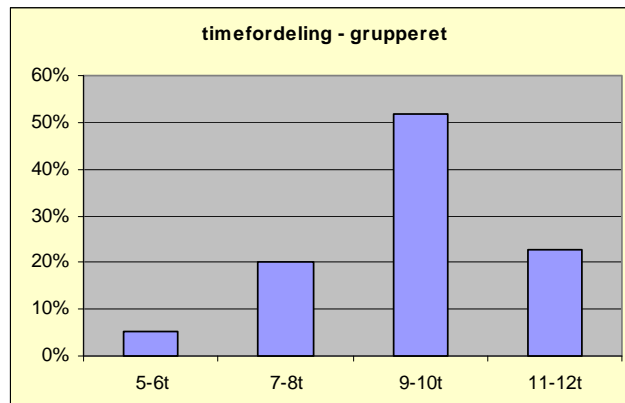
Summen af gennemsnittet giver mindre end ni lektioner i alt. Det er mindre end det anbefalede mindste timetal.

Det skal her bemærkes, at denne fordeling af skolernes timetal er baseret på besvarelserne fra gruppen af musiklærere, som typisk har besvaret, at deres skoler prioriterer faget rimeligt. Det kan altså fastholdes, at det er udbredt at operere med et timetal i det samlede forløb, der ligger under det anbefalede minimumstimetal.

En generel tendens, som kan iagttages i datamaterialet, er at gennemføre en reduktion til én time fra det anbefalede timetal i anden og tredje klasse. Dette kan føre til et samlet timetal på kun 7 timer: (1,1,1,2,1,1). En sådan disposition udgør en reduktion på 20% i forhold til det anbefalede minimumstimetal. Her bliver det påtrængende at se mulighederne for at leve op til de centrale bestemmelser i form af trin- og slutmål!

2. *Hvordan fordeles skolerne sig med det samlede timetal ud fra undersøgelsesmateriale fra musiklærerne?*

Der er en meget bred fordeling mellem skolernes samlede timetal i musik, som spænder fra 5 til 12 lektioner (figur 11).

Figur 11: samlede timetal i musiklærernes besvarelser

Det var egentlig at forvente, at resultaterne ville gruppere sig med en opadgående tendens fra det anbefalede minimumstimetal i besvarelserne fra musiklærerne, men der er altså en del skoler, der har skåret ned til 7 hhv. 8 lektioner. Der er også en del skoler, som både har 11 og 12 lektioner – sidstnævnte betyder, at faget er et to-timers fag på alle klassetrin fra første til sjette. Alligevel er der, som tidligere nævnt, samlet set (selv for denne gruppe) tale om et gennemsnit, der ligger under det anbefalede minimumstimetal.

3. Hvad viser de alternative data?

På grundlag af en undersøgelse af et antal skolers skemadata på nettet tegner sig et noget andet billede. Hvor besvarelsesmateriale fra gruppen af kvalificerede musiklærere typisk har 9-10 lektioner i deres timetalsmønster, ser en række eksempler på nettet anderledes ud. Her optræder en del eksempler med 7-8 samlede lektioner. En timetalsfordeling, som ofte går igen, er syv lektioner fordelt fra første til sjette som (1,1,1,2,1,1).

Et eksempel skal bruges til at belyse dette yderligere. I en kommune har man (fra kommunens side) en anbefalet minimumstimetalsfordeling, hvori musik optræder med samlet 7 timer: (1,1,1,2,1,1). Som tidligere nævnt, er det i en sådan sammenhæng påtrængende at stille spørgsmålet om mulighederne for, med et sådant timetal, at leve op til de centrale bestemmelser i form af trin- og slutmål.

I dette eksempel er der tale om en kommune med ni skoler. Otte af skolerne benytter timetalsfordelingen fra første til sjette på med samlet 7 timer: (1,1,1,2,1,1). Der er her altså tale om, at musik overvejende er et en-timesfag. En enkelt skole er karakteriseret ved, at musikfaget tidligere har været højt prioriteret, og her har man kunne fastholde en timetalsfordeling med samlet 8 timer: (1,1,2,2,1,1).

Musiklærerne på denne skolen peger dog på følgende problemer (interviewdata):

- Musikkulturen, som skolen har været kendt for, er langsomt men sikkert ved at uddø. Færre musicals, færre optrædender,...
- Musiklærere brænder ud og ønsker ikke længere at undervise i faget
- Nye lærere med musik på linje ønsker ikke at arbejde på skolen

- Nedprioritering af musikundervisningen i indskolingen

En undersøgelse, som dækker alle lærere, der underviser i musik i denne kommune viser, at 30 % af disse ikke har linjefag eller tilsvarende kvalifikationer. Der er således en tydelig relation mellem det relativt lave timetal og graden af dækning af kvalificerede musiklærere.

Eksempel på en kommunes skolars forskellige timetal i musik (stikprøvedata fra nettet). Denne kommune har ikke, som i det tidligere nævnte eksempel en fælleskommunal anbefaling af timetallet for musik.

XX kommunes Skoler	1. kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	sum
A	1	2	2	2	2	1	10
B	1	2	2	2	1	1	9
C	1	1	1	2	1	1	7
D	1	2	2	2	1	1	9
E	1	2	2	2	2	2	11
F	1	2	2	2	0	0	7
G	1	1	1	2	1	1	7
H	1	2	2	2	1	1	9
I	0	0	2	0	1	1	4
J	1	2	2	2	1	1	9
K	1	1	1	2	1	1	7
L	1	1	1	1	1	1	6
M	1	2	2	2	1	1	9
N	1	1	1	2	1	1	7

Fem ud af fjorten skoler har et samlet timetal for musik fra første til sjette på syv timer.

Fem ud af fjorten skoler har et samlet timetal for musik fra første til sjette på ni timer.

I kommunens kvalitetsrapport 06-07 optræder en bemærkning om minimumstimetal. "Det vejledende timetal er politisk vedtaget som værende et minimumstimetal i XX Kommune og det er derfor ikke acceptabelt, at der er skoler, der planlægger med timetal under det vejledende i enkelte fagområder." Ovenstående timetal er imidlertid fra skoleåret 07-08.

4. Vurdering af samlede timetal

Fordelingen af timetal baseret på svar fra de adspurgte musiklærere kan ikke antages at være repræsentativ. Den pågældende gruppe af musiklærere kan i overvejende grad betragtes som repræsentativ for de skoler, som i analysen af skolernes brug af kvalificerede hhv. ikke kvalificerede musiklærere (fig. 9) indgår i besvarelsesmateriale. Det antages derfor, at musiklærernes besvarelser er repræsentativ for 2/3 af det samlede antal skoler, og at der er tale om en restgruppe på 1/3, som fordeler sig anderledes. Et alternativt beregningsgrundlag kunne være at anse besvarelserne fra musiklærerne som repræsentative for det, der ovenstående betegnes som A-holdet af skoler, som udgør ca. halvdelen. Denne beregning ville føre til et større andel af skoler, der ikke lever op til det anbefalede minimumstimetal.

Den vurdering, der er anlagt, er således moderat.

På grundlag af besvarelsesmateriale fra musiklærerne opstilles fire undergrupper (segment 1 til 4) og de indgåede besvarelser fordeler sig således (fig.4):

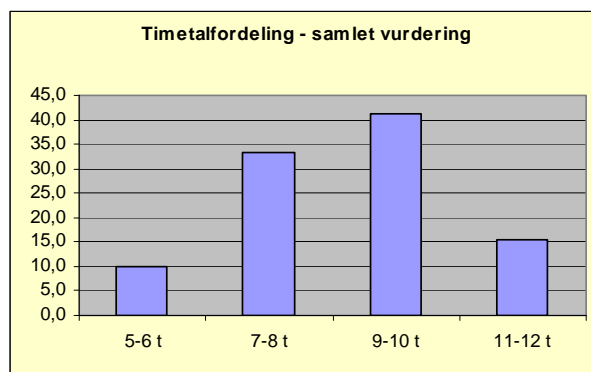
Segment 1: 11-12 lektioner	23 pct.
Segment 2: 9-10 lektioner	52 pct.
Segment 3: 7-8 lektioner	20 pct.
Segment 4: 5-6 lektioner	5 pct.

På grundlag af stikprøver med kommuner og skoler, der ikke svarer til besvarelsesgruppen vurderes restgruppens fordeling, som en lige fordeling med hovedvægt i segment 3.

Beregning af samlet fordeling efter segmenter:

Sammenstilling				
		besvarelser	restgruppe	samlet
Segment 4	5-6 t	5	10	10,0 %
Segment 3	7-8 t	20	30	33,3 %
Segment 2	9-10 t	52	10	41,3 %
Segment 1	11-12 t	23	0	15,3 %
fordelingstal		100	50	

Vurderingen af den samlede timetalsfordeling fordeler sig som følger (figur 12):

Figur 12: vurdering af samlede timetal i den obligatoriske undervisning i musik

Den moderate vurdering er altså, at over 40 % af skolerne ligger under det anbefalede minimumstimetal.

I rammen af en evaluering el.l. for faget eller for faggruppen, ville det uden større problemer være muligt at gennemføre en fuldstændig optælling, som evt. kunne korrigere ovenstående vurdering.

Det var, som allerede nænt at forvente, at timetallene grupperer sig pænt med en opadgående tendens fra det anbefalede minimumstimetal (samlet 9 lektioner per uge fordelt som 1,2,2,2,1,1 eller som timer per år som 30,60,60,60,30,30).

Der tegner sig tydeligt et andet billede. Timetallene grupperer sig i to klynger – én med 7-8 lektioner og én med 9-10 lektioner. Indenfor det dominerende (men splittede) midterområde, som strækker sig fra 7 lektioner til 10 lektioner, er der tale om forskelle, der er meget store. Et blik på timetalsmønstre kan vise dette:

Med en fordeling med 10 ugentlige timer samlet i hele forløbet er der 4 årgange som to-timersfag og 2 årgange som en-timesfag fx (1,2,2,2,2,1).

Med en fordeling med 7 ugentlige timer samlet i hele forløbet er der 1 årgang som to-timersfag og 5 årgange som en-timesfag fx (1,1,1,2,1,1).

Det drejer sig altså helt central om spørgsmålet om musik som én-times fag eller to-timers fag.

Spørgsmålet, om hvorvidt en timetalsfordeling med 7 timer ugentlige timer samlet i hele forløbet kan leve op til de centrale bestemmelser i form af trin- og slutmål, er således også spørgsmålet om hvorvidt musik, som overvejende en-timesfag, kan lever op til disse. Det er også relevant at spørge om, hvorvidt det overhovedet er rationelt i forhold til fagets potentialer.

Andre forhold: tværfaglig undervisning, morgensang, kor, skoleorkester og kompagnonordning

Ud fra spørgeskemaundersøgelsen, som er besvaret af musiklærere fremgår:

Tværfagligt samarbejde: 70 % af de adspurgte lærere svarer at deres klasser indgår i tværfaglige projekter, og det musikfaglige indhold vurderes overvejende (65 %) at indgå i rimelig grad. De kvalitative svar tegner et billede af, at musik indgår bredt i skolens helhed.

Morgensang: Ud af de adspurgte musiklærere svarer 24 %, at der er fælles morgensang. Dette er fordelt jævnt på morgensang for indskolingen, indskoling og mellem trin hhv. morgensang for alle.

Der indgår i 61 % af besvarelserne optræden (kor eller anden elevoptræden) ved morgensang.

37 % af de adspurgte har ét kor på skolen, og 20 % har flere (to). det betyder at i alt 57 % har kor på skolen.

Skoleorkester er ikke så udbredt - her svarer kun 22 % bekræftende.

20 % af de adspurgte svarer at de har en kompagnonordning (samarbejdsordning mellem folkeskole og musikskole).

En del kommentarer peger på, at det ville være ønskværdigt at have et samarbejde mellem folkeskole og musikskole:

- Det ville være godt med en kobling til musikskolen. Det har jeg prøvet før, og det skabt et rigtig godt musikmiljø

- Da der er kor og skoleorkestre i musikskolen, som er hjemmehørende på skolen, er der et stort samarbejde mellem de to institutioner. der har tidligere eksisteret kompagnonundervisning, men efter kommunesammenlægningen ophørte den.

- Det ville evt. være ønskeligt med 'tid' til samarbejde mellem stedlig musiklærer og musikskolefolk.

- Vi har en god musikskole i Køge. En kompagnon-lærerordning ville være en god ide.

Hvor der er et tæt samarbejde, er der ofte tale om en kombinationsansættelse:

- jeg er kombinationsansat, dvs. læser også timer i musikskolen

- De fleste musklærere på skolen underviser ligesom jeg selv også på musikskolen - derfor et vældigt tæt samarbejde mellem skole og 'frivillig' musik

- Flere lærere er kombinationsansat i musikskolen

4. Timerammernes betydning

Faglige vurderinger af timerammernes betydning for muligheden for at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trin- og slutmål.

Hovedområder, trinmål og CKF'er.

I indledningen stillede jeg spørgsmål til musikfagets vilkår i rammen af den nye timetalsbekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 1131). I denne anføres anbefalede minimumstimetal for de enkelte fag. De bindende minimumstimetal optræder dog ikke for de enkelte fag (bortset fra nogle få udvalgte), men derimod for summen af fag i de tre hovedgrupper: humanistiske fag, naturfag og praktisk-musiske fag. Derudover optælles de ikke per årgang men over treårigt forløb.

Rammerne i denne bekendtgørelse er således meget fleksible i forhold til de enkelte fags timetal, en slags frihed under ansvar. Der skal nemlig, ifølge undervisningsministeriets vejledning¹⁰ punkt 18, planlægges med et timetal, som vurderes at kunne sikre, at undervisningen lever op til de målbeskrivelser, der fremgår af bekendtgørelsen om Fælles Mål:

"Der skal ... planlægges med et timetal, som tager højde for, at undervisningen skal leve op til de målbeskrivelser, der er fastsat i bekendtgørelsen om Fælles Mål (p.t. bekendtgørelse om formålet med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner med angivelse af centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) og trinmål med senere ændringer),..."

Undersøgelsesresultaterne, peger på en overraskende praksis med at skære musik ned til et timetal, der ligger under det anbefalede minimumstimetal, i en sådan grad at faget overvejende er et *én-timesfag*. Det er således centralt at stille spørgsmålet hvorvidt faget, som overvejende én-timesfag vil kunne sikre, at undervisningen lever op til de målbeskrivelser, der fremgår af bekendtgørelsen om Fælles Mål.

For at undersøge dette nærmere er der indsamlet faglige vurderinger i en separat del af undersøgelsen. Musklærere med forskellige timetal på de forskellige klassetrin bliver spurgt om timerammernes betydning for muligheden for at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål. Den enkelte lærers besvarelser bygger på de konkrete klassetrin, vedkommende aktuelt underviser i. Der er altså tale om realistiske vurderinger, der bygger på en sammenligning mellem grupper af lærere med forskellige timetal. Analysen bygger på 155 besvarelser fra aktive musklærere, som underviser på skoler, der har næsten alle tænkelige kombinationer af timetal på de forskellige klassetrin.

¹⁰ Vejledning om undervisningstimetal i folkeskolen, retsinfo:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=25542>

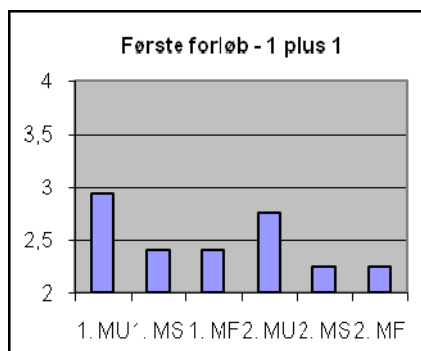
Der spørges i undersøgelsen til den enkelte lærers vurdering af i hvilket omfang at det - med skolens aktuelle timerammer - er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder fagets trinmål. Dette vurderes på en skala fra 1 til 5, og besvarelserne behandles ved at beregne middeltallet for hvert spørgsmål. Værdien '3' udgør en skillelinje, idet besvarelser over tre angiver at omfanget vurderes i området rimeligt til stort og under tre lille til intet. I praksis falder middeltallene indenfor området mellem to og fire i en jævn fordeling omkring skillelinjen tre.

Der spørges i forhold til de tre hovedområder i Fælles Mål for Musik (Musikudøvelse, Musikforståelse, Musikalsk Skaben) samt detaljeret til de enkelte trinmål i hvert af de tre forløb forløb (1.-2. klasse; 3.-4. klasse; 5.-6. klasse).

Datasættet indeholder ikke sammenligninger af forskellige timetal fra samme lærer, men kun vurderingen ud fra lærerens aktuelle timetal. Sammenligningerne foretages således, mhp at undgå strategiske svar, mellem grupper af lærere med forskellige timetal.

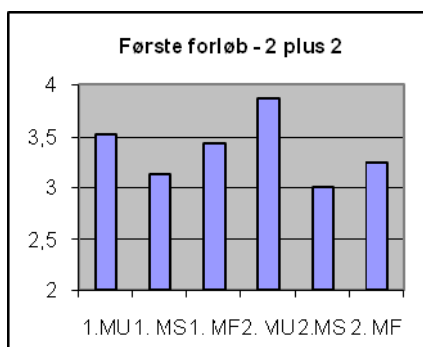
Første forløb

I første forløb (1. - 2. klasse) er der, som det ses af fig.13, markant forskel på hvad der vurderes man kan nå med et timetal på 1 plus 1 (første forløb i alt 2 timer) og med et timetal på 2 plus 2 (første forløb i alt 4 timer) - fig. 14.

MU: Musikudøvelse
MS: Musikalsk Skaben
MF: Musikforståelse

Figur 13: 1 plus 1

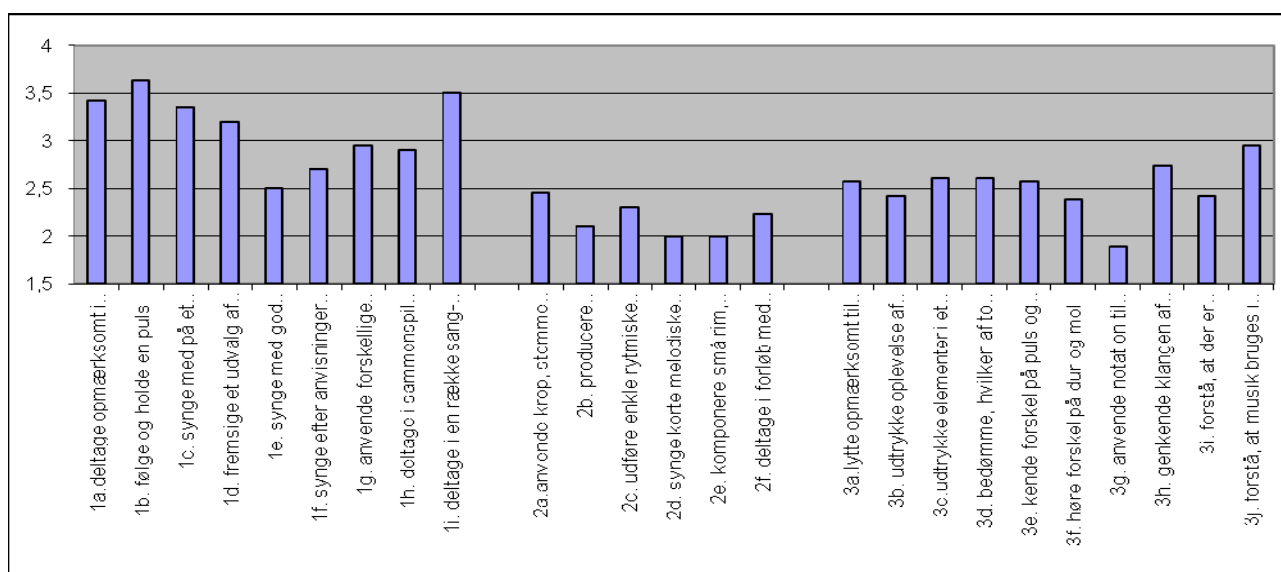

Figur 14: 2 plus 2

Det er ikke overraskende, at man kan nå mere med to timer ugentlig end med én. Disse middeltal peger imidlertid på, at der er tale om en meget stor forskel mellem 1 plus 1 og 2 plus 2. Der er desuden en påfaldende forskel mellem hovedområderne. Musikudøvelse (MU) ligger generelt højere end de andre

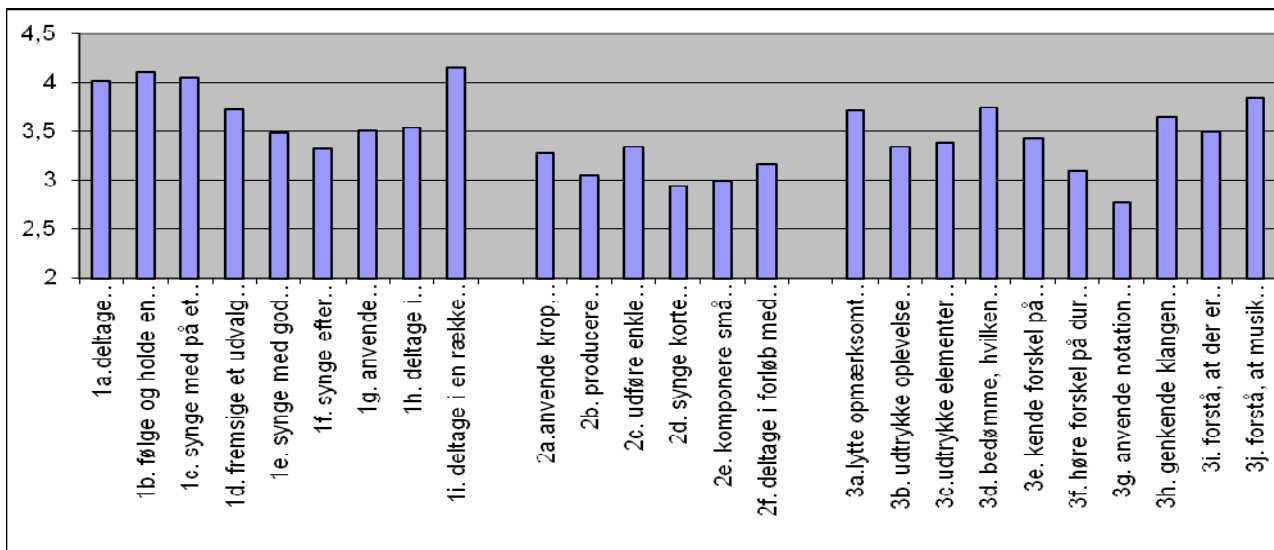
områder, og med 2 plus 2 timer i første forløb ses en udpræget positiv tendens. Denne tendens fra 1. kl. til 2. kl. står i modsætning til en generel tendens til at vurdere mulighederne i anden klasse lavere, hvilket kan tolkes som et generelt forbehold for at nå de formulerede mål ved afslutningen af første forløb for hovedområderne musikforståelse (MF) og musikalsk skaben (MS). Det er også påfaldende at musikalsk skaben generelt ligger lavt, hvilket der kan være to forklaringer på. For det første er det et nyt hovedområde, som også derfor kræver et musikfagligt overskud fra lærerens side. For det andet er det et område, som kræver mere af eleverne og som i en vis grad bygger på de andre hovedområder, og som sådan må forventes at udvikle sig gennem den obligatoriske undervisning.

Et samlet grafisk billede af vurderingen af de enkelte trinmål viser den samme tendens. For et timetal i første forløb med 1 plus 1 (fig. 15) ligger kun fem trinmål i det positive område (over værdien 3). Hele området musikalsk skaben ligger meget lavt, mens musikforståelse ligger lidt højere med et enkelt trinmål(3j) d er nærmere sig det positive område.

Figur 15: 1 plus 1

Billedet af de detaljerede trinmål for første forløb med timetallet 2 plus 2 (fig. 16) ligger markant højere. Her ligger kun to gennemsnitstal i det negative område (under værdien 3).

Figur 16: 2 plus 2

Trinmål angives med en nummerering (1a,...) som henviser til hovedområde (1=MU; 2=MS; 3=MF) og hvert trinmål (a,b,c...) som fremgår af opstillingen med trinmål på side 37 ff.

Det er muligt at lave en sammenligning mellem timetal i første forløb på 1 plus 1, 1 plus 2 og 2 plus 2 ved at opstille trinmålene detaljeret ordnet efter middeltal. Det bliver herigennem muligt, at danne sig et billede af hvor mange - og hvilke - trinmål, der ligger i det positive område ved de tre forskellige timetal, samt hvad det er for et fag (fagligt indhold), man kan forvente at få ud af det med de forskellige timetal.

For første forløb med et timetal på 1 plus 1 ligger kun 5 trinmål ud af 25 i det positive (grønne) område og indholdsmæssigt er det et noget trist billede af et fag, der her tegnes:

Første forløb - 1plus1

3,63	1b. følge og holde en puls
3,50	1i. deltage i en række sang- og bevægelseslege
3,42	1a.deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse
3,35	1c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange
3,20	1d. fremsige et udvalg af rim og remser
2,95	1g. anvende forskellige musikinstrumenter som ledsagelse til leg og sang
2,95	3j. forstå, at musik bruges i mange sammenhænge
2,90	1h. deltage i sammenspil med enkle rytmiske og melodiske figurer
2,74	3h. genkende klangen af størstedelen af musiklokalets instrumenter
2,70	1f. synge efter anvisninger på tempo, toneleje og udtryk
2,61	3c.udtrykke elementer i et musikstykke i leg og dramatisering
2,61	3d. bedømme, hvilken af to toner, der er højest, samt om en tonerække går op eller ned
2,58	3a.lytte opmærksomt til korte musikstykker, der associerer til noget konkret
2,58	3e. kende forskel på puls og rytme
2,50	1e. synge med god intonation i større grupper
2,45	2a.anvende krop, stemme og forhåndenværende klangkilder i skabende musikalsk arbejde

- 2,42 3b. udtrykke oplevelse af musik i ord, billeder og bevægelse
- 2,42 3i. forstå, at der er forskellige musikgenrer
- 2,39 3f. høre forskel på dur og mol
- 2,30 2c. udføre enkle rytmiske improvisationer med ledsagelse af grundpuls
- 2,24 2f. deltage i forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
- 2,10 2b. producere lydillustrationer og klangkulisser over rim, remser, eventyr eller egne fortællinger
- 2,00 2d. synge korte melodiske improvisationer med eller uden tekst
- 2,00 2e. komponere små rim, remser og sange
- 1,89 3g. anvende notation til rytme og lyd

Med et timetal i første forløb på 1 plus 2 ser billedet noget anderledes ud. Der er nu 11 ud af 25 trinmål i det grønne område. Med lidt købmandsregning kan man sige, at en forøgelse i første forløb fra samlet 2 timer til samlet 3 timer svarer til en udvikling fra 5 trinmål i det grønne område til 11 trinmål i det grønne område. Det ligner en rimelig god forretning. Og indholdsmæssigt begynder det også at se mere fornuftigt ud

Første forløb: 1 plus 2

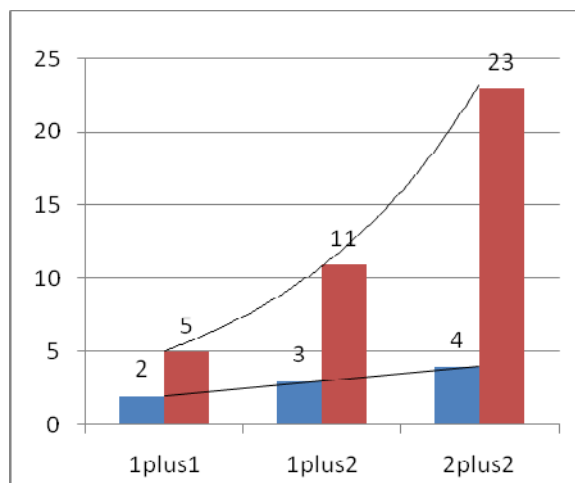
- 3,81 1i. deltage i en række sang- og bevægelseslege
- 3,60 1c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange samt
- 3,58 1b. følge og holde en puls
- 3,51 1a. deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse
- 3,44 1d. fremsige et udvalg af rim og remser
- 3,37 3j. forstå, at musik bruges i mange sammenhænge
- 3,21 3i. forstå, at der er forskellige musikgenrer
- 3,18 3h. genkende klangen af størstedelen af musiklokalets instrumenter
- 3,11 3a. lytte opmærksomt til korte musikstykker, der associerer til noget konkret
- 3,11 3d. bedømme, hvilken af to toner, der er højest, samt om en tonerække går op eller ned
- 3,02 1g. anvende forskellige musikinstrumenter som ledsagelse til leg og sang
- 2,98 1e. synge med god intonation i større grupper
- 2,97 3b. udtrykke oplevelse af musik i ord, billeder og bevægelse
- 2,95 3e. kende forskel på puls og rytme
- 2,93 1h. deltage i sammenspil med enkle rytmiske og melodiske figurer
- 2,83 2a. anvende krop, stemme og forhåndenværende klangkilder i skabende musikalsk arbejde
- 2,82 3f. høre forskel på dur og mol
- 2,81 1f. synge efter anvisninger på tempo, toneleje og udtryk
- 2,76 3c. udtrykke elementer i et musikstykke i leg og dramatisering
- 2,64 2c. udføre enkle rytmiske improvisationer med ledsagelse af grundpuls
- 2,63 2f. deltage i forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
- 2,53 2b. producere lydillustrationer og klangkulisser over rim, remser, eventyr eller egne fortællinger
- 2,40 2e. komponere små rim, remser og sange
- 2,26 3g. anvende notation til rytme og lyd
- 2,23 2d. synge korte melodiske improvisationer med eller uden tekst

Med et timetal i første forløb på 2 plus 2 sker der en markant udvikling til 23 ud af 25 trinmål i dette grønne område, og de to sidste trinmål ligger tæt på det grønne område. Indholdsmæssigt svarer det således udmærket til fagets helhedsopfattelse. I Fælles Mål er det netop fremhævet, at de tre hovedområder ikke kan skilles ad i praksis, og her er de alle med.

Første forløb 2 plus 2

4,16	1i. deltage i en række sang- og bevægelseslege
4,11	1b. følge og holde en puls
4,05	1c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange
4,03	1a.deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse
3,84	3j. forstå, at musik bruges i mange sammenhænge
3,75	3d. bedømme, hvilken af to toner, der er højest, samt om en tonerække går op eller ned
3,73	1d. fremsige et udvalg af rim og remser
3,72	3a.lytte opmærksomt til korte musikstykker, der associerer til noget konkret
3,66	3h. genkende klangen af størstedelen af musiklokalets instrumenter
3,54	1h. deltage i sammenspil med enkle rytmiske og melodiske figurer
3,51	1g. anvende forskellige musikinstrumenter som ledsagelse til leg og sang
3,50	3i. forstå, at der er forskellige musikgenrer
3,49	1e. synge med god intonation i større grupper
3,44	3e. kende forskel på puls og rytme
3,39	3c.udtrykke elementer i et musikstykke i leg og dramatisering
3,34	3b. udtrykke oplevelse af musik i ord, billeder og bevægelse
3,34	2c. udføre enkle rytmiske improvisationer med ledsagelse af grundpuls
3,32	1f. synge efter anvisninger på tempo, toneleje og udtryk
3,29	2a.anvende krop, stemme og forhåndenværende klangkilder i skabende musikalsk arbejde
3,17	2f. deltage i forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
3,09	3f. høre forskel på dur og mol
3,06	2b. producere lydillustrationer og klangkulisser over rim, remser, eventyr eller egne fortællinger
3,00	2e. komponere små rim, remser og sange
2,94	2d. synge korte melodiske improvisationer med eller uden tekst
2,78	3g. anvende notation til rytme og lyd

Med en timetalsforøgelse fra samlet to timer til samlet fire timer - en fordobling (lineært) - er ændringen mht. trinmål i det grønne område mere end en firdobling (eksponentiel) - fig. 17.

Figur 17: første forløb

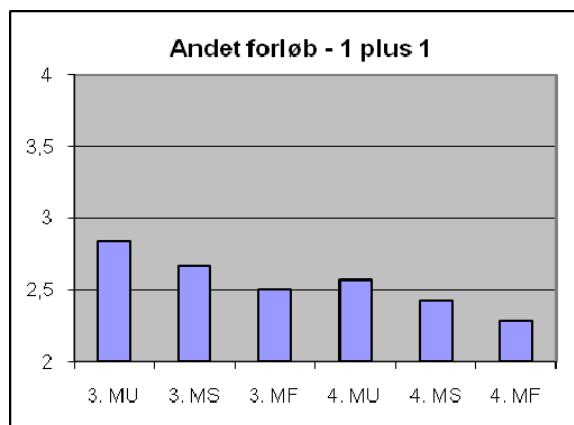
Bemærkning til metode:

Det skal bemærkes, at det ikke er den samme lærer, der vurderer, hvad man kan nå på 1 plus 1, 1 plus 2 eller 2 plus 2. Det er de forskellige lærere, der underviser netop med disse timetal, der vurderer det - og ikke det andet, og hvert timetal er vurderet af en række lærere, der har dette timetal. Det er, med basis i disse praksisbundne vurderinger, at der tegner sig et overraskende billede. Besvarelsesgruppen kommer fra segmentet af kvalificerede lærere (samme undersøgelsesgruppe), dog udvidet med besvarelser fra kvalificerede lærere fra en række skoler i to udvalgte kommuner. De to udvalgte kommuner har henholdsvis et meget lavt timetal i musik og et meget højt timetal i musik. Det er hermed sikret, at vurderingerne af de forskellige samlede timetal bygger på et forsvarligt antal besvarelser. De ikke uddannede lærere på disse skoler, har ikke ønsket at svare - eller besvaret, at de ikke svarer på spørgsmålene, da man ikke føler sig i stand til dette.

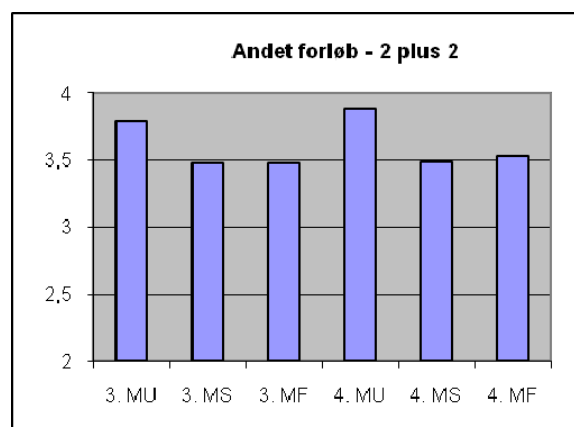
Det kan ikke udelukkes, at lærerne kunne tendere til at vurdere resultaterne af et højt timetal højere end reelt og af et lavt timetal lavere end reelt. Modsat kan det heller ikke udelukkes, at man ikke vil stå frem med et dårligt resultat (spørgsmålet om personlig indsats) selv ved et lavere timetal, og at man ved et højt timetal vurderer det lavere for at gøre opmærksom på, at man finder målbeskrivelserne urealistisk detaljerede. Pointen er imidlertid, hvad enten man betragter vurdering som for høj eller for lav, at funktionen er eksponentiel og ikke lineær. Ved en lineær timeforøgelse er ændringen i forhold til trinmål ikke lineær, men eksponentiel, og som det skal ses i det følgende, er dette på samme måde overbevisende klart i andet og tredje forløb.

Andet forløb

I andet forløb (3. - 4. klasse) er der, som det ses af fig.18, markant forskel på hvad der vurderes man kan nå med et timetal på 1plus1 (andet forløb i alt 2 timer) og med et timetal på 2 plus 2 (andet forløb i alt 4 timer) - fig. 19.

Figur 18: 1 plus 1

Figur 19: 2 plus 2

I fordelingen mellem hovedområderne er der imidlertid en påfaldende ændring i forhold til første forløb, hvor Musikalsk Skaben stod svagt. Musikudøvelse ligger stadig generelt højere, men Musikalsk Skaben er kommet pænt på niveau i 2 plus 2 forløbet. Dette bekræfter den tidligere fremførte antagelse om, at der er tale om et område, som kræver mere af eleverne og som i en vis grad bygger på de andre hovedområder, og som sådan må forventes at udvikle sig gennem den obligatoriske undervisning. Det tredje hovedområde, Musikforståelse, kræver desuden en del mere i kraft af den progressive udvikling af trinmålene.

Det er, som med første forløb, muligt at lave en sammenligning mellem timetal i andet forløb på 1 plus 1 og 2 plus 2 ved at opstille trinmålene detaljeret ordnet efter middeltal. Følgende opstilling for andet forløb (3. - 4. klasse) viser hvor mange trinmål, der ligger i det positive område (grønne) ved de forskellige timetal, samt hvad det er for et fag (fagligt indhold), man kan forvente at få ud af forløbet som én-timesfag og som to-timersfag. De enkelte trinmål for andet forløb er ordnet efter middeltal.

For andet forløb, med et timetal på 1 plus 1, ligger kun 5 trinmål ud af 28 i det positive (grønne) område - meget på linje med resultaterne fra første forløb.

Andet forløb - 1 plus 1

3,57	1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer
3,14	1k. deltage i en række lettere fællesdanske.
3,14	1c. bruge en sangbog og gøre rede for dens opbygning
3,14	1g. anvende musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i enkle
3,00	3b. udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse
2,86	1a. deltage opmærksomt og med bevidsthed om egen rolle i fælles musikalsk udfoldelse
2,86	1d. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale i mindre grupper
2,86	3k. samtale om musikkens funktion i forskellige sammenhænge bl.a. ved fester og religiøse
2,86	2a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder i skabende musikalsk arbejde
2,86	2e. sammensætte enkle forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med
2,71	3a. lytte opmærksomt til musik med tydelige karakteristika
2,57	1f. deltage i fremførelse af enkelt opbyggede talekorsatser
2,57	1i. deltage i sammenspil med varierede modstemmer og rytmer
2,57	2b. producere lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier
2,57	3i. vise kendskab til lydannelsen på og genkende klangen af et udvalg af musikinstrumenter
2,43	2c. udføre enkle rytmiske eller melodiske improvisationer som del af et musikalsk forløb
2,43	3d. vurdere relationen mellem tekst og melodi i sange fra det almindelige repertoire
2,29	3f. kende forskel på melodi og akkompagnement
2,29	2f. arrangere musikalske forløb sammen med andre
2,14	3g. anvende de erhvervede musikteoretiske begreber i samtale om musik ved musikudøvelse og
2,14	1e. fastholde en enkel over- eller understemme sammen med andre i flerstemmig sang
2,14	1h. anvende et relevant instrument i forbindelse med melodispil
2,14	2d. komponere små melodier med udgangspunkt i sangstemmen, ved hjælp af musikinstrumenter
2,00	3c. gøre rede for formforløb og stemning i små musikstykker på baggrund af musikalske
1,86	3j. vise kendskab til musikeksempler, som repræsenterer et genre- og stilmæssigt varieret
1,86	3e. forstå begreber som frase og motiv, der har tilknytning til melodiopbygning
1,86	3h. anvende notation som hjælp til at forstå den rytmiske eller melodiske udvikling i en enkelt
1,57	1j. spille enkle melodier efter gehør og med støtte af notation

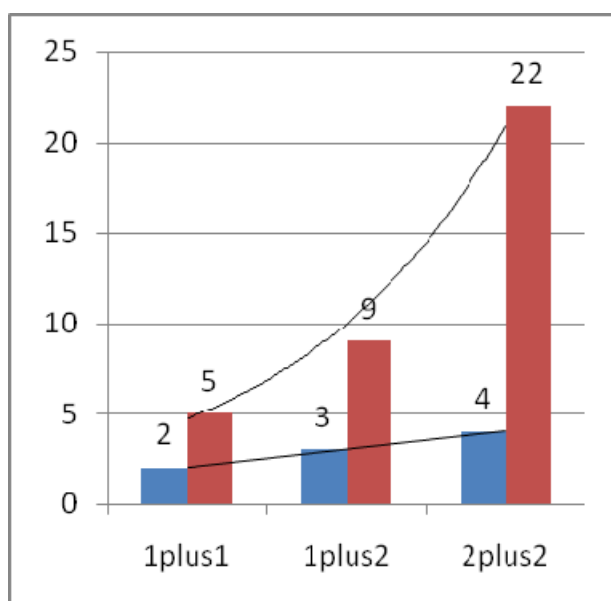
Med et timetal i andet forløb på 2 plus 2 falder 22 ud af 28 trinmål i det grønne område:

Andet forløb - 2 plus 2

4,08	1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer
3,84	1c. bruge en sangbog og gøre rede for dens opbygning
3,82	1k. deltage i en række lettere fællesdanske
3,70	3a. lytte opmærksomt til musik med tydelige karakteristika
3,62	1a. deltage opmærksomt og med bevidsthed om egen rolle i fælles musikalsk udfoldelse
3,62	1g. anvende musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i enkle
3,57	3i. vise kendskab til lydannelsen på og genkende klangen af et udvalg af musikinstrumenter
3,35	3f. kende forskel på melodi og akkompagnement
3,34	1d. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale i mindre grupper
3,31	1h. anvende et relevant instrument i forbindelse med melodispil
3,28	2a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder i skabende musikalsk arbejde
3,20	1i. deltage i sammenspil med varierede modstemmer og rytmer
3,18	3b. udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse

- 3,15 3j. vise kendskab til musikeksempler, som repræsenterer et genre- og stilmæssigt varieret
- 3,12 3k. samtale om musikkens funktion i forskellige sammenhænge bl.a. ved fester og religiøse
- 3,10 3d. vurdere relationen mellem tekst og melodi i sange fra det almindelige repertoire
- 3,03 2c. udføre enkle rytmiske eller melodiske improvisationer som del af et musikalsk forløb
- 3,00 1f. deltage i fremførelse af enkelt opbyggede talekorsatser
- 3,00 3c. gøre rede for formforløb og stemning i små musikstykker på baggrund af musikalske elementer
- 2,98 1j. spille enkle melodier efter gehør og med støtte af notation
- 2,98 3h. anvende notation som hjælp til at forstå den rytmiske eller melodiske udvikling i en enkelt
- 2,92 2b. producere lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier
- 2,87 2e. sammensætte enkle forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med
- 2,84 2f. arrangere musikalske forløb sammen med andre
- 2,75 3g. anvende de erhvervede musikteoretiske begreber i samtale om musik ved musikudøvelse og
- 2,66 1e. fastholde en enkel over- eller understemme sammen med andre i flerstemmig sang
- 2,65 3e. forstå begreber som frase og motiv, der har tilknytning til melodiopbygning
- 2,51 2d. komponere små melodier med udgangspunkt i sangstemmen, ved hjælp af musikinstrumenter

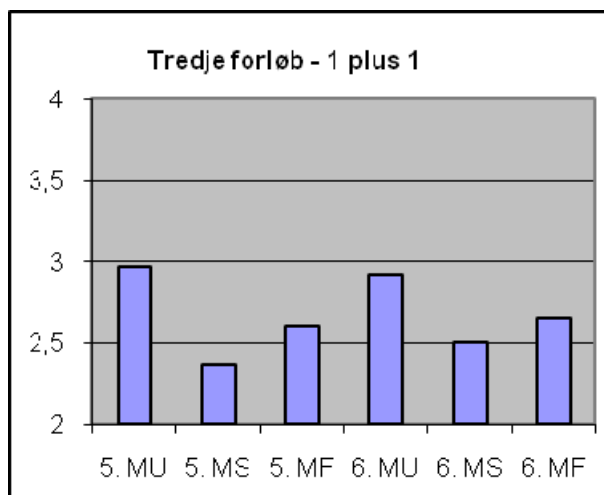
For andet forløb er ændringen mht. trinmål i det grønne område også her eksponentiel - fig. 20.

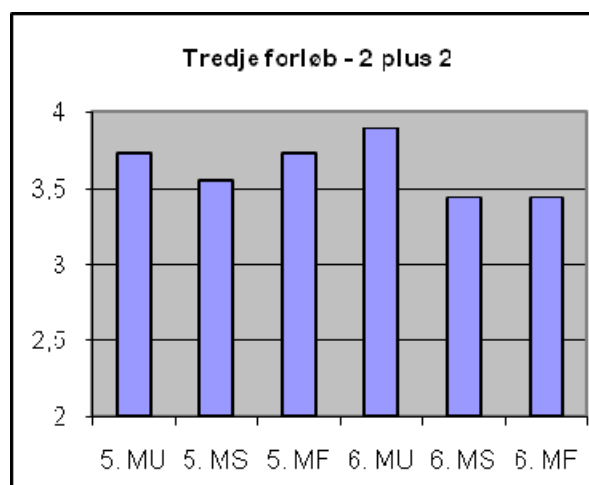
Figur 20: Andet forløb

Tredje forløb

I tredje forløb (5. - 6. klasse) er der, som det ses af fig.20, - ligesom i de to første forløb, markant forskel på, hvad der vurderes man kan nå med et timetal på 1plus1 (tredje forløb i alt 2 timer) og med et timetal på 2 plus 2 (tredje forløb i alt 4 timer) - fig. 21.

Figur 21: 1 plus 1

Figur 22: 2 plus 2

Som en-timesfag er det kun musikudøvelse, der nærmer sig det positive område (værdien 3 og over), mens de andre områder ligger meget svagt. Det er igen især hovedområdet Musikalsk Skaben det går ud over.

Som to-timersfag ser det rigtig godt ud. I femte klasse er der en pæn balance mellem hovedområderne, og i sjette klasse ligger musikudøvelse meget højt – en vægtning, der erfaringsmæssigt kan forventes på dette klassetrin.

Det er, som med de foregående forløb, muligt at lave en sammenligning mellem timetal i andet forløb på 1 plus 1 og 2 plus 2 ved at opstille trinmålene detaljeret ordnet efter middeltal. Følgende opstilling for tredje forløb (5. -6. klasse) viser hvor mange trinmål, der ligger i det positive område (grønne) ved de forskellige timetal, samt hvad det er for et fag (fagligt indhold), man kan forvente at få ud af forløbet som én-timersfag og som to-timersfag. De enkelte trinmål for andet forløb er ordnet efter middeltal.

For tredje forløb, med et timetal på 1 plus 1, ligger kun 5 trinmål ud af 29 i det positive (grønne) område.

Der begynder nu at tegne sig et billede gennem de tre forløb af, hvad musikfaget indholdsmæssigt ville være som én-timersfag. Omfanget i forhold til at opfylde fagets trin- og slutmål kan tydeligvis på ingen måde retfærdiggøres, og det virker på ingen måde som en mulig løsning at tilpasse fagets slutmål (CKF'er) til de fem trinmål.

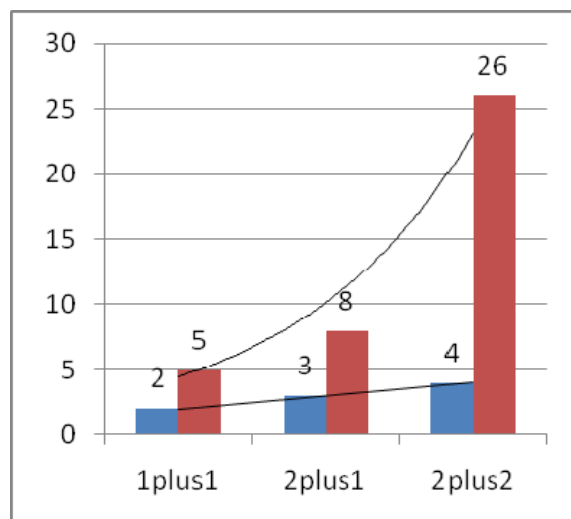
Tredje forløb - 1 plus 1

3,21	1a. deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse
3,17	1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer samt sange på andre sprog, først
3,04	3a. lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter
3,04	1f. anvende et bredt udvalg af musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i
2,98	1i. deltage i sammenspil i forskellige genrer og stilarter
2,85	1c. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale såvel med som uden mikrofon
2,84	3b. lytte til levende, professionelt fremført musik med forståelse for koncertsituationen
2,75	1h. betjene musiklokalets tekniske anlæg
2,73	3e. anvende enkle akkordmønstre efter anvisning
2,69	1g. anvende et relevant instrument i forbindelse med akkordspil
2,68	3k. samtale om, hvordan musik optræder både som kunstnerisk udtryk og som vare
2,65	1j. være opmærksom på det musikalske udtryk i sammenspillet
2,63	1k. bruge notation som støtte for musikudøvelsen
2,61	3j. samtale om musikkens funktion og virkning som samlende, stemnings skabende, opildnende
2,55	1e. deltage i fremførelse af talekorsatser af sammensat karakter
2,53	1l. deltage i fællesdans fra forskellige kulturer
2,51	2a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder, herunder computer, i
2,46	3i. vise kendskab til musik fra andre kulturer
2,42	2b. producere lydforløb, lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller
2,39	3f. anvende notation som hjælp til at få overblik over sammenhæng og formforløb i et
2,36	3g. genkende klang og beskrive virkemåde af en varieret række af instrumenter og gøre rede for
2,31	3d. gøre rede for formforløb og stemning i musikstykker i forbindelse med udøvelse og lytning
2,29	1d. deltage i flerstemmig sang med opmærksomhed på det musikalske udtryk
2,28	3h. identificere vigtige træk ved musik fra udvalgte perioder i den vesterlandske musikkultur og
2,24	2e. sammensætte forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
2,24	2f. drøfte musikalske arrangementer med andre og give idéer til deres udførelse
2,22	3c. fortolke et stykke musik gennem selvvalgte udtryksformer
2,10	2c. udføre fri rytmisk eller melodisk improvisation over en fastlagt akkordfølge
2,02	2d. komponere enkle melodier eller små musikstykker, bl.a. ved hjælp af computer

Med et timetal i tredje forløb på 2 plus 2 falder 26 ud af 29 trinmål i det grønne område:

Tredje forløb - 2 plus 2	
3,83	1a. deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse
3,75	1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer samt
3,75	1i. deltage i sammenspil i forskellige genrer og stilarter
3,67	1f. anvende et bredt udvalg af musikinstrumenter fra forskellige
3,58	1c. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale såvel
3,58	1g. anvende et relevant instrument i forbindelse med akkordspil
3,58	1j. være opmærksom på det musikalske udtryk i sammenspillet
3,58	3a. lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og
3,50	1k. bruge notation som støtte for musikudøvelsen
3,50	3e. anvende enkle akkordmønstre efter anvisning
3,50	3f. anvende notation som hjælp til at få overblik over sammenhæng og
3,42	1d. deltage i flerstemmig sang med opmærksomhed på det musikalske
3,42	3b. lytte til levende, professionelt fremført musik med forståelse for
3,25	1e. deltage i fremførelse af talekorsatser af sammensat karakter
3,25	3g. genkende klang og beskrive virkemåde af en varieret række af
3,25	3k. samtale om, hvordan musik optræder både som kunstnerisk udtryk
3,17	1l. deltage i fællesdanske fra forskellige kulturer
3,17	2c. udføre fri rytmisk eller melodisk improvisation over en fastlagt
3,08	2a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder,
3,00	1h. betjene musiklokalets tekniske anlæg
3,00	3c. fortolke et stykke musik gennem selvvalgte udtryksformer
3,00	3h. identificere vigtige træk ved musik fra udvalgte perioder i den
3,00	3j. samtale om musikkens funktion og virkning som samlende,
2,92	2e. sammensætte forløb med musik, billeder, bevægelse og
2,92	3d. gøre rede for formforløb og stemning i musikstykker i forbindelse
2,92	3i. vise kendskab til musik fra andre kulturer
2,83	2d. komponere enkle melodier eller små musikstykker, bl.a. ved hjælp af
2,83	2f. drøfte musikalske arrangementer med andre og give idéer til deres
2,75	2b. producere lydforløb, lydillustrationer og klangkulisser over

For tredje forløb er ændringen mht. trinmål i det grønne område også eksponentiel - ca. en femdobling (fig. 23).

Figur 23: tredje forløb

Hvis musikfaget afsluttes med to års undervisning med det, man kan kalde 'én-timesfagets lav-effekt', er det tydeligt, at niveauet for fagets slutmål bliver reduceret i overvældende grad. Elevernes aldersbetingede problemer på mellemtrinnet kan sikkert være en medvirkende faktor, og i så fald tyder den store 'mer-effekt' på, at denne faktor bortfalder, når faget 'udfolder sig' som to-timersfag.

Vurderingen i forhold til fagets tre hovedområder (musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse) viser generelt, at det – med 1 lektion i faget - vil være problematisk at gennemføre en undervisning, der i rimelig grad kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der forventes i de enkelte hovedområder.

Den overraskende store forskel på mulighederne i musik som én-times fag og i musik som to-timers fag gør det nødvendigt nærmere at karakterisere det, man nærmest kan beskrive som to forskellige fag.

Karakteristik af 'de to musikfag'

Ud fra de faglige vurderinger tegner der sig et problematisk billede af hvad det er vi kan forvente at eleverne vil kunne, hvis de blev undervist i musik som en-timesfag fra første til sjette klasse. En karakteristik af "de to musikfag" - musik som en-timesfag og musik som to-timersfag er i første række en indholdsbeskrivelse. Undervisningens reelle indhold kunne godt være forskelligt fra de mål, man vurderer at kunne opfylde. Man kunne godt arbejde hen mod noget uden at kunne nå en målbeskrivelses evt. for høje ambitionsniveau. De stærkt reducerede målforventninger, der vurderes i forbindelse med musik som entimes-fag, peger imidlertid på en reduktion til afgrænsede indholdsområder, hvor der ikke er en sådan problematik. Ud fra de faglige vurderinger af hvad det er vi kan forvente at eleverne vil kunne, hvis de blev undervist i musik som to-timesfag fra første til sjette klasse er problematikken med urealistiske målbeskrivelser tydeligvis ikke relevant. Det er således muligt at komme med et bud på en realistisk forventning til fagets indhold ud fra lærernes vurderinger af trin-mål.

Første forløb som en-timesfag:

I første og anden klasse ville man synge et udvalg af danske sange. Hvis man ikke har en musiklærer, der kan spille et instrument, hvilket undersøgelsen har vist er meget udbredt, vil dette begrænses til de sange man har et båndmateriale til, og som er så let tilgængelige, at en ikke uddannet musiklærer kan finde ud af dem (fx Jeg er så glad for min cykel, P. Køller). Dertil kommer nogle rim og remser, som eventuelt stammer fra dansklærerens materiale om sproglig opmærksomhed. Man laver også nogle sang- og bevægelseslege.

Indhold som introduktion til instrumenter, let sammenspil, at synge med musikalsk udtryk, kendskab til musikkens grundelementer osv. falder bort. Det betyder også, at de grundlæggende kundskaber og færdigheder, der skulle udvikles i det første forløb ligger brak. Det har afgørende betydning for andet forløb, og det fremgår da også af undersøgelsen, at det opfattes som et problem ofte at skulle begynde forfra, når man som musiklærer overtager en klasse i andet forløb, som tidligere har haft en ikke uddannet musiklærer. Alle trinmål falder indenfor den lettilgængelige del af Musikudøvelse, og de to andre hovedområder er ikke repræsenterede.

Der er ingen tvivl om, at det på det nærmeste er en karikatur af faget, som tegnes her, og det ville være interessant at gennemføre en yderligere undersøgelse af, hvad eleverne, på grundlag af et en-times forløb i første og anden klasse, faktisk får ud af det sammenholdt med en kvalificeret undervisning i et to-timers forløb.

Andet forløb som en-timesfag:

Billedet af et en-times forløb i tredje- og fjerde klasse ligner delvis første forløb. Man synger et udvalg af danske sange, kan bruge en sangbog og slå op i den og laver fællesdans. Hertil kommer dog sammenspil. S sammenspil kræver, at man har en kvalificeret musiklærer der kan spille et eller flere instrumenter. Undersøgelsen har vist at man i langt højere grad har kvalificerede musiklærere i andet forløb end i første forløb. I dette forløb optræder der et enkelt trinmål fra hovedområdet musikforståelse - 'at udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse'. Det er ikke overraskende at det ikke er muligt at nå noget fra det tredje hovedområde, musikalsk skaben, med et så lavt timetal, da sammenspil nok beslaglægger en stor del, især hvis elevernes kompetencer på området skal bygges op fra grunden.

Tredje forløb som en-timesfag:

Sammenspil, og elevernes aktive deltagelse heri er et dominerende område på femte og sjette klassetrin. Man synger stadig et udvalg af danske sange, men det er udvidet med udenlandske (fortrinsvis engelske) sange, og i praksis indgår det nok i sammenspil. Dette hører alt sammen til hovedområdet musikudøvelse, og der optræder igen kun et enkelt trinmål fra musikforståelse, 'at lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter'.

Det store billede af de tre forløb giver en karakteristik af et en-timesfag, som kan karakteriseres som et aktivitetsfag med sang- og musikaktiviteter.

viser, at man i første forløb laver nogle sanglege, synger og laver rim- og remser - et omfang som nok i væsentlig omfang er bestemt af brugen af ikke-kvalificerede musiklærere (teamlærere). I andet forløb er vægten lagt på sammenspil og sang, og musikforståelse indgår kun i begrænset omfang. I tredje forløb dominerer sammenspil og sang, antageligt i en integreret form, og musikforståelse indgår kun i begrænset omfang.

Modbilledet hertil er musik som to-timersfag i de tre forløb med kvalificerede musiklærere. Her er det *generelle* billede, som bygger på et bredt besvarelsesgrundlag, at man i vid udstrækning vil kunne opfylde trin- og slutmål i rimeligt omfang.

Indholdsformer

De forskellige trin- og slutmål kan på den ene side ses som mere eller mindre komplicerede eller komplekse - og på den anden side som vedrørende forskellige videns- eller kompetenceformer. Nodelæsning kan udføres på et mere eller mindre kompliceret plan, fx farvede begynderkoder i modsætning til et orkesterpartitur, og det samme gælder at udtrykke sig musikalsk. Men det er ikke det samme at kunne læse noder, som det at kunne spille eller synge musikalsk udtryksfuldt. Jeg vil derfor benytte mig af en systematik for lærings- og vidensformer for at kunne analysere den indholdsproblematik, der har vist sig med faget som hhv. én-timersfag og to-timersfag.

Gregory Bateson (1904-1980), antropolog og systemteoretiker, beskriver en række logiske niveauer for læring¹¹:

- Læring 1: Niveaueet omfatter indlæring af simple måder at reagere på, men også indlæring af mere komplicerede opgaver, dog kun således at en given opgave kan løses på den måde, den er lært på.
- Læring 2: omfatter evnen til at erkende, hvilken sammenhæng (kontekst) man befinder sig i, og reagere relevant netop i den sammenhæng og anderledes i en anden sammenhæng. Der foregår en mønsterdannelse, og at evnen til at forme mønstre er rettet mod at løse nye situationer.
- Læring 3: omfatter at man ændrer den måde, man ser sig selv og sin omverden på. Man bliver i stand til at vurdere den måde, man selv inddeler sin omverden på, og de kriterier, man anvender i sin tænkning. Her iagttages og forandres grundlaget og principperne for anden ordens læring.

Batesons logik for læringsformer, kan med Lars Qvortrup¹² anvendes på vidensformer, således forstået, at det ikke er den samme slags viden, der kommer ud af de forskellige læringsformer. Eksempelvis betegner Qvortrup den viden, der udspringer af 'læring 2', som 'kompetence'. En udnyttelse af Batesons logiske niveauer og Qvortrups mere omfattende systematik ville blive for komplekst i forhold til den foreliggende opgave. Jeg opstiller derfor en forenklet model med tre logiske niveauer for viden¹³ med reference til Batesons læringsniveauer:

1. *Situationsbundet viden (Viden 1)* omfatter færdigheder - herunder *manuelle færdigheder*, som betyder meget i udøvelsen af musik - og *paratviden*. Der er ingen tvivl om, at meget af det vi lærer er af denne type, og det ville da også være forkert at afvise denne form for viden. Uden øvelse ingen mester - tænk blot på omfanget af øvelse det kræver at mestre et instrument. Problemet ved denne type viden er imidlertid, at den er bundet til den situation den er lært i. Denne viden er konvergent - forholdet mellem problemstilling og løsning er en til en. Man skal kunne reagere rigtigt i en bestemt situation. Men det er netop denne situationsbinding, der er problemet, da det næppe vil være muligt at indlære alle de relevante

¹¹ Bateson, G. (1972 / 2000): *Steps to an Ecology of Mind*. University of Chicago Press: Chicago, London.

¹² Qvortrup, L. (2004): *Det vidende Samfund*. UP. København.

¹³ der benyttes et udtrykkeligt bredt vidensbegreb

reaktionsmønstre til alle situationer, man kunne tænkes at komme ud for. Denne form for viden er mulig at måle og teste.

2. *Refleksiv divergent viden (Viden 2)* - som hos Qvortrup betegnes som *kompetence* - omfatter evnen til at erkende, hvilken sammenhæng (kontekst) man befinder sig i, og reagere relevant netop i den sammenhæng og anderledes i en anden sammenhæng. Der er tale om et større antal byggesten af typen 'Viden 1', og en systematik (mønsterdannelse) til at vælge mellem det ene og det andet som del af en problemløsning. Forholdet mellem problemstilling og løsningsmuligheder er altså en til flere - dvs. divergent - og det er ikke sikkert, at der netop er en rigtig løsning. Men man skal altså have viden om de enkelte løsningsmuligheder - man skal vide at det kan lade sig gøre 'at gange' for at kunne vælge 'det at gange' som løsning. De to vidensformer (V1 og V2) er således ikke hinandens modsætninger, men derimod hinandens forudsætning.

3. *Kritisk refleksiv og selvrefleksiv viden (Viden 3)* - handler ikke kun om at kunne finde en løsning (hvordan) men også om den måde man forstår tingene på, som betyder at man vælger den løsning (hvorfor). Man stiller altså spørgsmål til den forståelse, man selv har, som grundlag for den måde, man handler på. Det handler om det man siden Kant har kaldt *dannelse* - det selvstændigt tænkende, myndige menneske, hvilket er tæt forbundet med vores demokratibegreb. Det omfatter også at rette metarefleksionen mod os selv - og stille spørgsmål til måden, man forstår sig selv på. Selvfølgelig er ifølge den franske filosof Paul Ricoeur (1913-2005) ikke noget umiddelbart givet, men netop en opgave. Vi har dog ikke direkte adgang til betragte os selv, men derimod kun ad 'omvejen' over kultur og kunst, som vi kan udtrykke os i og fortolke os selv gennem. Det er ikke svært at se, at dette er særligt relevant i forhold til musikundervisningen.

Kortbeskrivelse - indholdsformer/vidensformer:

Viden 1: Situationsbundet viden - færdigheder, elementære kundskaber, paratviden.

Viden 2: Refleksiv, divergent viden - problemløsning, anvendt viden, kompetence.

Viden 3: Kritisk refleksiv og selvrefleksiv viden - selvstændig tænkning, fortolkning, kreativitet.

Vidensformer i de enkelte trinmål.

(V1, V2 og V3 angives i parentes efter tekst)

For første forløb, Musikudøvelse

- a. deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse (V1)
- b. følge og holde en puls (V1)
- c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange samt årstids- og højtidsange (V1)
- d. fremsige et udvalg af rim og remser (V1)
- e. synge med god intonation i større grupper (V1)
- f. synge efter anvisninger på tempo, toneleje og udtryk (V1)
- g. anvende forskellige musikinstrumenter som ledsagelse til leg og sang (V2)
- h. deltage i sammenspil med enkle rytmiske og melodiske figurer (V2)

- i. deltage i en række sang- og bevægelseslege (V1)

For første forløb, Musikalsk Skaben

- a. anvende krop, stemme og forhåndenværende klangkilder i skabende musikalsk arbejde (V2-3)
- b. producere lydillustrationer og klangkulisser over rim, remser, eventyr eller egne fortællinger (V2-3)
- c. udføre enkle rytmiske improvisationer med ledsagelse af grundpuls (V2-3)
- d. synge korte melodiske improvisationer med eller uden tekst (V3)
- e. komponere små rim, remser og sange (V3)
- f. deltage i forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre (V2)

For første forløb, Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt til korte musikstykker, der associerer til noget konkret (V2)
- b. udtrykke oplevelse af musik i ord, billeder og bevægelse (V2)
- c. udtrykke elementer i et musikstykke i leg og dramatisering (V2)
- d. bedømme, hvilken af to toner, der er højest, samt om en tonerække går op eller ned (V1)
- e. kende forskel på puls og rytme (V1)
- f. høre forskel på dur og mol (V1)
- g. anvende notation til rytme og lyd (V2)
- h. genkende klangen af størstedelen af musiklokalets instrumenter (V1)
- i. forstå, at der er forskellige musikgenrer (V3)
- j. forstå, at musik bruges i mange sammenhænge (V3)

For andet forløb,- Musikudøvelse

- a. deltage opmærksomt og med bevidsthed om egen rolle i fælles musikalsk udfoldelse (V2)
- b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer (V1)
- c. bruge en sangbog og gøre rede for dens opbygning (V1)
- d. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale i mindre grupper (V1)
- e. fastholde en enkel over- eller understemme sammen med andre i flerstemmig sang (V1)
- f. deltage i fremførelse af enkelt opbyggede talekorsatser (V1)
- g. anvende musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i enkle sammenspilsarrangementer (V2)

- h. anvende et relevant instrument i forbindelse med melodispil (V2)
- i. deltage i sammenspil med varierede modstemmer og rytmer (V2)
- j. spille enkle melodier efter gehør og med støtte af notation (V2)
- k. deltage i en række lettere fællesdanske. (V1)

For andet forløb - Musikalsk skaben

- a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder i skabende musikalsk arbejde (V2)
- b. producere lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier (V2)
- c. udføre enkle rytmiske eller melodiske improvisationer som del af et musikalsk forløb (V3)
- d. komponere små melodier med udgangspunkt i sangstemmen, ved hjælp af musikinstrumenter eller på computer (V3)
- e. sammensætte enkle forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre (V3)
- f. arrangere musikalske forløb sammen med andre (V3)

For andet forløb - Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt til musik med tydelige karakteristika (V2)
- b. udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse (V2)
- c. gøre rede for formforløb og stemning i små musikstykker på baggrund af musikalske elementer som dynamik, klangfarve og motiver (V2)
- d. vurdere relationen mellem tekst og melodi i sange fra det almindelige repertoire (V3)
- e. forstå begreber som frase og motiv, der har tilknytning til melodiopbygning (V2)
- f. kende forskel på melodi og akkompagnement (V2)
- g. anvende de erhvervede musikteoretiske begreber i samtale om musik ved musikudøvelse og musiklytning (V3)
- h. anvende notation som hjælp til at forstå den rytmiske eller melodiske udvikling i en enkelt stemme (V2)
- i. vise kendskab til lydannelsen på og genkende klangen af et udvalg af musikinstrumenter (V2)
- j. vise kendskab til musikeksempler, som repræsenterer et genre- og stilmæssigt varieret repertoire fra især den vesterlandske musikkultur, og nogle centrale skikkelser med tilknytning til den valgte musik (V2)

k. samtale om musikkens funktion i forskellige sammenhænge bl.a. ved fester og religiøse handlinger og i medier (V3)

For tredje forløb - Musikudøvelse

- a. deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse (V2)
- b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer samt sange på andre sprog, først og fremmest engelsk, norsk og svensk (V1)
- c. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale såvel med som uden acc. (V1)
- d. deltage i flerstemmig sang med opmærksomhed på det musikalske udtryk (V2)
- e. deltage i fremførelse af talekorsatser af sammensat karakter (V2)
- f. anvende et bredt udvalg af musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i sammenspilsarrangementer (V2)
- g. anvende et relevant instrument i forbindelse med akkordspil (V2)
- h. betjene musiklokalets tekniske anlæg (V2)
- i. deltage i sammenspil i forskellige genrer og stilarter (V2)
- j. være opmærksom på det musikalske udtryk i sammenspillet (V2)
- k. bruge notation som støtte for musikudøvelsen (V2)
- l. deltage i fællesdanske fra forskellige kulturer (V1)

For tredje forløb - Musikalsk skaben

- a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder, herunder computer, i skabende musikalsk arbejde (V3)
- b. producere lydforløb, lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier (V3)
- c. udføre fri rytmisk eller melodisk improvisation over en fastlagt akkordfølge (V3)
- d. komponere enkle melodier eller små musikstykker, bl.a. ved hjælp af computer (V3)
- e. sammensætte forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre (V3)
- f. drøfte musikalske arrangementer med andre og give idéer til deres udførelse (V3)

For tredje forløb - Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter (V2)
- b. lytte til levende, professionelt fremført musik med forståelse for koncertsituationen (V2)
- c. fortolke et stykke musik gennem selvvalgte udtryksformer (V3)

- d. gøre rede for formforløb og stemning i musikstykker i forbindelse med udøvelse og lytning (V3)
- e. anvende enkle akkordmønstre efter anvisning (2)
- f. anvende notation som hjælp til at få overblik over sammenhæng og formforløb i et musikstykke med flere stemmer (V2)
- g. genkende klang og beskrive virkemåde af en varieret række af instrumenter og gøre rede for deres roller i sammenspilsrelationer (V2)
- h. identificere vigtige træk ved musik fra udvalgte perioder i den vesterlandske musikkultur og vise kendskab til nogle centrale musikhistoriske skikkelser med tilknytning til disse perioder (V3)
- i. vise kendskab til musik fra andre kulturer (V3)
- j. samtale om musikkens funktion og virkning som samlende, stemningsskabende, opildnende og manipulerende(3)
- k. samtale om, hvordan musik optræder både som kunstnerisk udtryk og som vare (V3)

I de tre forløb fordeler vidensformerne sig for hvert hovedområde som følger:

	Første forløb			Andet forløb			Tredje forløb			V _n -sum
	MU	MS	MF	MU	MS	MF	MU	MS	MF	
V ₁	7	0	4	6	0	0	3	0	0	20
V ₂	2	4	4	5	2	8	8	0	5	38
V ₃	0	2	2	0	4	3	2	6	6	25

Indholdstyper (infobox):

Viden 1: Situationsbundet viden - færdigheder, elementære kundskaber, paratviden.

Viden 2: Refleksiv, divergent viden - problemløsning, anvendt viden, kompetence.

Viden 3: Kritisk refleksiv og selvrefleksiv viden - selvstændig tænkning, fortolkning, kreativitet.

Der er for hvert hovedområde en fordeling og en udvikling mellem vidensformerne. Følgende grafik viser det samlede billede:

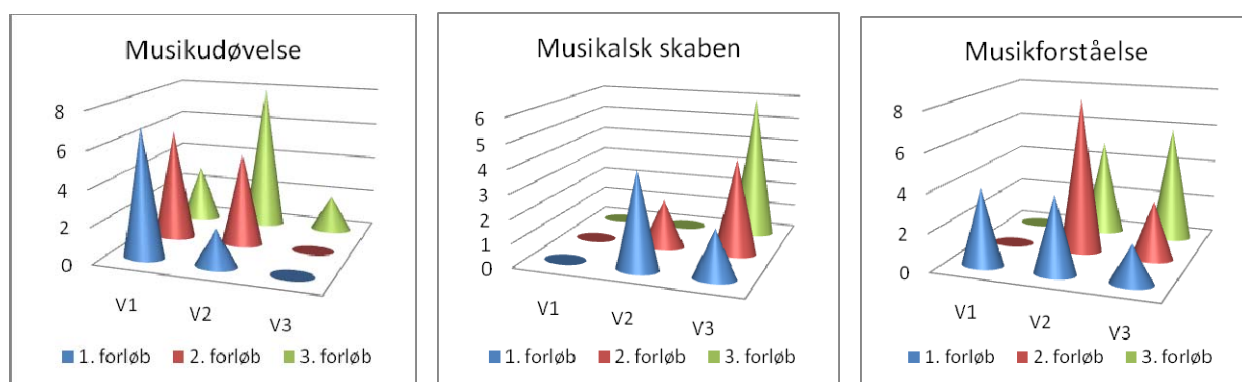

Fig 24: Samlet oversigt over forløb og vidensformer

1. Musikudøvelse: I første forløb er der stor vægt på Viden 1 (færdigheder og paratviden), som igennem det samlede forløb forskydes i retning af Viden 2 (kompetencer).
2. Musikalsk Skaben: I første forløb er der vægt på Viden 2 (kompetencer), som igennem forløbet forskydes i retning af Viden 3 (fortolkning og kreativitet).
3. Musikforståelse: I første forløb er der vægt på Viden 1 og Viden 2, som i andet forløb forskydes til hovedvægt på Viden 2 for til slut, i tredje forløb, at rykke over til Viden 3.

Denne analyse viser, at der er tale om en veldesignet progression igennem forløbene, hvor der på grundlag af mere basale vidensformer udvikles et højere og højere niveau af kunnen og refleksion, som er særegen (og meget logisk) for hvert hovedområde. Trinmålenes karakter og progression peger på en faglig forståelse der fordeler sig afbalanceret mellem basale færdigheder og kundskaber, kompetencer og et dannelsesmæssigt aspekt.

Vi skal nu se på hvordan det ser ud med den karakteristik, der er blevet tegnet af faget som én-times fag. Her følger en kort oversigt over de trinmål, som i rimelig grad eller mere vurderes at kunne opfyldes i de tre forløb med en ugentlig time per årgang.

Første forløb - 1plus1

1a. deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse (1)

1b. følge og holde en puls (1)

1c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange samt årstids- og højtidsange (1)

1d. fremsige et udvalg af rim og remser (1)

1i. deltage i en række sang- og bevægelseslege (1)

Andet forløb - 1 plus 1

1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer (1)

1c. bruge en sangbog og gøre rede for dens opbygning (1)

1g. anvende musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i enkle sammenspilsarrangementer (2)

1k. deltage i en række lettere fællesdansen.(1)

3b. udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse (2)

Tredje forløb - 1 plus 1

1a. deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse (2)

1b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer samt sange på andre sprog, først og fremmest engelsk, norsk og svensk (1)

1f. anvende et bredt udvalg af musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i sammenspilsarrangementer (2)

1i. deltage i sammenspil i forskellige genrer og stilarter (2)

3a. lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter (2)

Indsættes dette i skemaet, kommer det til at se sådan ud, hvor fx 5/7 betyder at der her optræder fem ud af de oprindelige syv:

	Første forløb			Andet forløb			Tredje forløb			V _n -sum
	MU	MS	MF	MU	MS	MF	MU	MS	MF	
V ₁	5/7	0	4	3/6	0	0	1/3	0	0	9/20
V ₂	2	4	4	1/5	2	1/8	3/8	0	1/5	5/38
V ₃	0	2	2	0	4	3	2	6	6	0/25

Der vurderes samlet set, at 9 ud af 20 trinmål af typen *viden 1* kan nås i rimeligt omfang. Det er ca. halvdelen af denne type mål på den halve tid, hvilket er rimeligt.

Der vurderes samlet set at 5 ud af 38 trinmål af typen *viden 2* kan nås i rimeligt omfang. Det er ca. en fjedredel af denne type mål på den halve tid, hvilket er problematisk.

Der vurderes samlet set at ingen ud af 25 trinmål af typen *viden 3* kan nås i rimeligt omfang. Det er helt uacceptabelt.

Der er for hvert hovedområde en fordeling og en udvikling mellem vidensformerne. Følgende grafik (fig.25) viser fordeling og udvikling mellem vidensformerne for en-timesfaget.

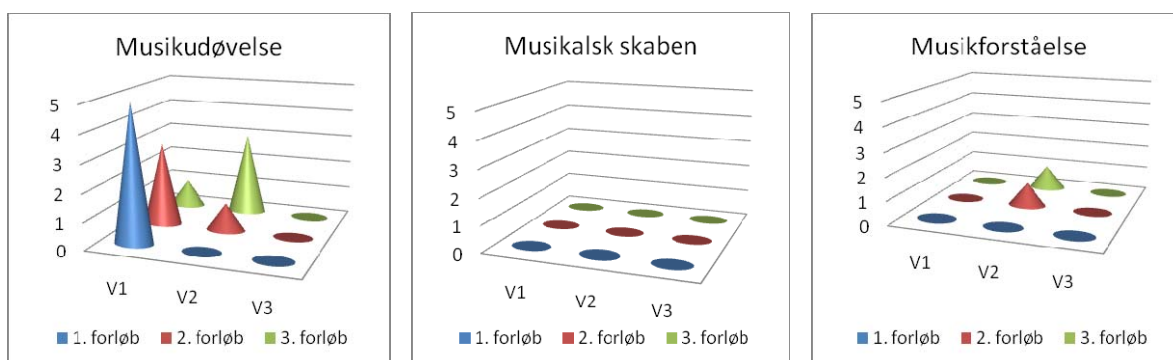

Fig 25: Vidensformer - en-timesfag

Den tidligere beskrivelse af faget som en-timesfag, med et indhold som består af sanglege, sange og sammenspil - dvs. kun som musikudøvelse, er også tydeligt her. Det bliver nu yderligere klart gennem denne analyse, at der endog er tale om en klar overvægt til *situationsbunden viden*, og kun en meget moderat kompetenceudvikling begrænset til tredje forløb (sammenspil). Når det handler om den fuldstændig manglende viden 3 peger det på musik som et kreativt fag uden kreativitet og et dannelsesfag uden dannelsesindhold.

Det er tydeligt at faget i denne ramme ikke kan forventes at fungere. Man kunne udtrykke det sådan, at faget med dette omfang ikke besidder den nødvendige kritiske masse.

Hvordan ser profilen nu ud for musik som to-timersfag. Følgende grafik (fig. 26) viser fordeling og udvikling mellem vidensformerne for to-timersfaget:

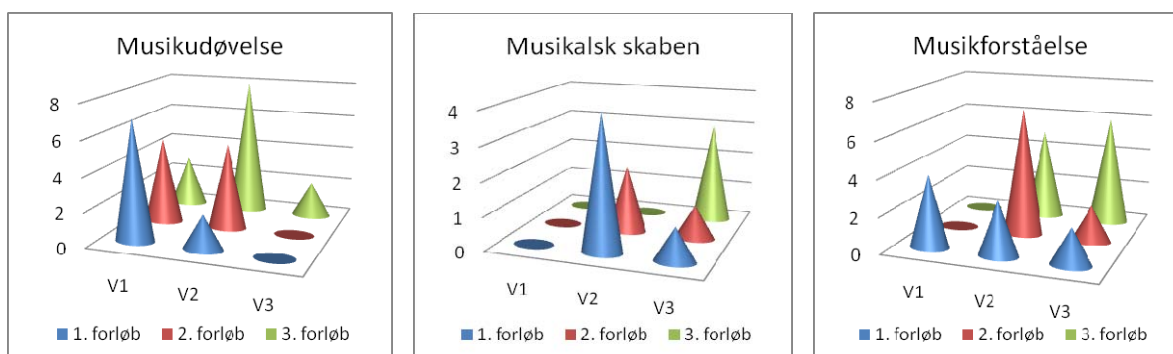

Fig 26: Vidensformer - to-timersfag

Billedet som to-timersfag er i væsentlig grad det samme som det samlede billede for fagets trin- og slutmål. Der kan dog ses en mindre afvigelse (fig.27) i andet forløb - musikalsk skaben. Dette kunne tyde på at trinmålene for andet forløb her kunne trænge til en justering i progressionen mellem første- og tredje forløb. I første forløb er der vægt på viden 2 og i tredje forløb er der vægt på viden 3. Andet forløb skulle bygge bro herimellem. Man kunne derfor forvente en mere lige balance mellem viden 2 og viden 3, men den tidligere analyse (venstre figur) viser, at der allerede i andet forløb hovedsagelig stilles krav af typen viden 3. Dette krav ser ikke ud til at kunne honoreres i andet forløb (højre figur) med den nuværende formulering, som man nok burde revurdere.

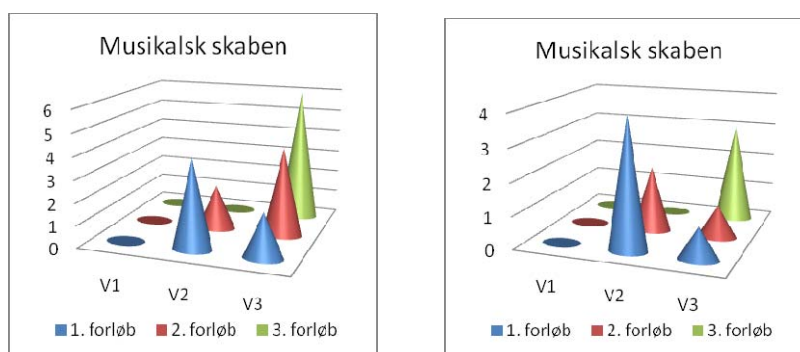

Fig 27: Musikalsk skaben - progression

Resultaterne af undersøgelsen af musik som totimersfag vedrører hvad der kan opnås med to ugentlige musiktimer i hele året. Dette er ikke det samme som at periodelæse faget i en del af året med to musiktimer, og resultaterne kan ikke tages til indtægt for en sådan udlægning. Spørgsmålet om kontinuitet vs. et fragmenteret forløb er ikke undersøgt specifikt her, og der må peges på, at der kunne være en væsentlig ulempe ved periodelæsning i form af aflæring, ikke mindst i de mindre klasser.

5. Musik som valgfag

Som beskrevet i indledningen (side 3) førte ændringen fra musik som hovedsagelig én-times-fag fra første til niende klassetrin til musik som hovedsagelig to-times-fag fra første til sjette klassetrin til "det sorte hul" (syvende til 9.-10. klassetrin). Dette hul blev større med reduktionen af den obligatoriske musikundervisning i 1975 til kun at dække første til femte klassetrin. Det har nok været tydeligt, at der herigennem var opstået en uholdbar situation, og i 1988 indføres musik som valgfag fra ottende til tiende klassetrin, som suppleres med muligheden for musik som P-fag i sjette og syvende. I 1994 styrkes den obligatoriske musikundervisning ved at genindføre faget på sjette klassetrin. Hermed bortfalder imidlertid også P-fagsordningen, og efterlader et (i den mindste formelt) hul på syvende klassetrin.

	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl.	10. kl.
1958	1	1	1	2	-
1970	2	-	-	-	-
1975	-	-	-	-	-
1988	<i>p-fag</i>		<i>valgfag</i>		
1994	1	-			
2003	(1)	-			

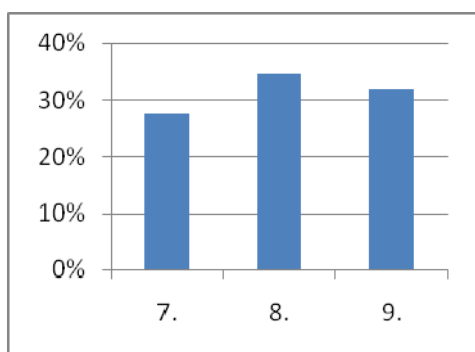
For at få viden om udbredelsen af musik som valgfag er der nu lavet en ekstra spørgeskema-undersøgelse (del 5). Der er udsendt et spørgeskema til landets folkeskoler (del 5a) samt et antal musiklærere (del 5b), der er sendt til den samme liste af musiklærere, som er benyttet i de tidligere dele af undersøgelsen.

Der er udsendt et spørgeskema (del 5a) til 1544 skoler, 787 af disse henvendelser er blevet åbnet, 480 besvaret, og heraf svarer 225 skoler, at de har musik som valgfag. Dette betyder, at det er vanskeligt at sige helt præcis, hvor mange skoler har valgfag i musik, men det kan med sikkerhed siges, at det mindst er 15 % og højst 29 %. Sammenholdes besvarelserne med de tidligere undersøgelser, er billedet ret tydeligt: ca. halvdelen af de skoler, der kan betegnes som 'A-holdet' (hvilket udgør lidt under halvdelen af skolerne) har musik som valgfag – altså et par og tyve procent, hvilket svarer til middeltallet (ca. 22 %).

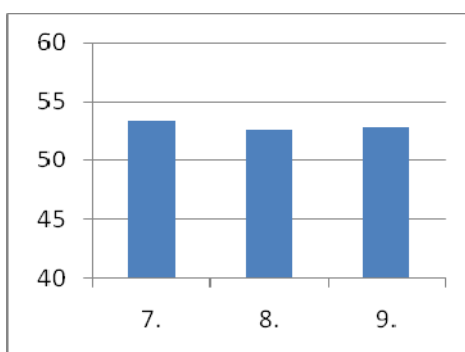
Det er dernæst interessant at kigge nærmere på, hvordan valgfagsundervisningen er fordelt på klassetrin. Der er spurgt til hvorvidt, man tilbyder valgfag på syvende, ottende, niende og tiende klassetrin. Det viser sig, ikke overraskende, at mange skoler ikke tilbyder valgfag på tiende klassetrin, da dette klassetrin ofte ikke er placeret på den almindelige folkeskole, men derimod på en tiendeklasseskole. Talmaterialet viser dog, at hvor man har tiende klasse og udbyder valgfag, da tilbydes dette med et ret stort timetal (musik som profil). Der spørges både til, hvorvidt man tilbyder valgfag i musik og valgfag med musik (flerfagligt valgfag) og hvor vidt dette oprettes, samt med hvilke timetal.

Valgfag i musik udgør 76 % af den gennemførte valgfagsundervisning, mens valgfag med musik udgør de resterende 24 % – som fx i kombinationen musik og drama.

Fordelingen af valgfag i musik på syvende, ottende og niende klassetrin viser, at der oprettes og gennemføres valgfag i næsten lige høj grad i 7., 8. og 9. klasse (se figur 28). Valgfag i syvende klasse oprettes næsten på linje med "det formelle valgfag" i ottende og niende klasse – hvilket måske kan overraske. Dette peger på, at når man opretter valgfag, så sikrer man typisk et gennemgående forløb, hvilket der vel ikke er tvivl om fornuften i. De gennemsnitlige timetal for valgfag i musik på disse tre klassetrin er næsten enslydende med et gennemsnitstimetal lige under det, der svarer til ca. to lektioner om ugen (se figur 29). I de tilfælde, hvor skolerne har tiendeklasse og opretter valgfag i musik, ligger timetallet imidlertid væsentligt højere.

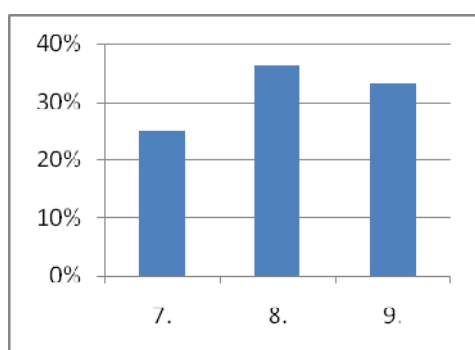
Figur 28: procentfordeling

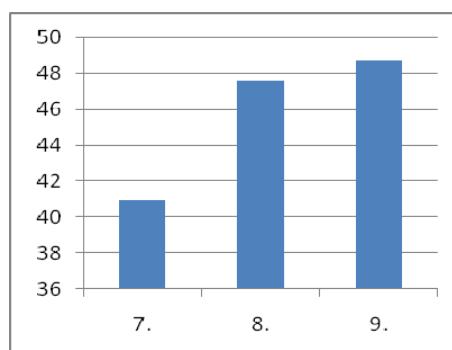
Figur 24: timefordeling

Besvarelserne fra musiklærerne (del 5b) viser den samme fordeling, dog er der større andel af valgfag på de skoler, hvor disse lærere underviser.

Valgfag med musik fordeler sig lidt anderledes i forhold til klassetrin, idet andelen heraf på syvende klassetrin er noget mindre. Valgfaget i denne form ser ud til i højere grad at indgå som del af det "formelle" valgfag (se figur 2) med en tydelig vægt på ottende klasse.

Figur 30: procentfordeling

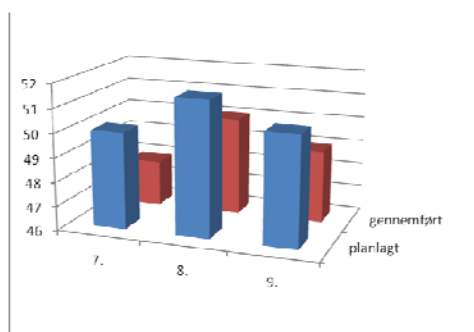

Figur 31: timefordeling

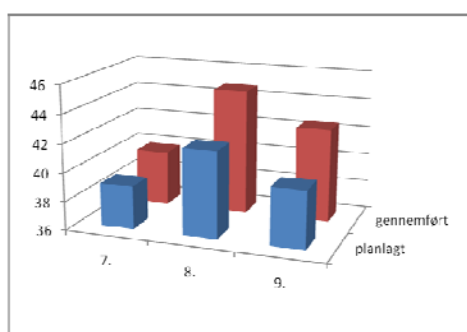
Baseret på tallene fra skolerne (del 5a) bliver der, for valgfag i musik, gennemført 25% færre timer end udbudt (undervisning der ikke oprettes), mens der for valgfag med musik er en meget lille forskel (ca. 7%).

Dette kunne pege på en *ressourcemæssig tænkning*, hvor en beslutning om, hvor mange deltagere der skal være på et hold, for at det bliver oprettet, har indflydelse på oprettelsen af "rene musikhold", som generelt kunne være mindre end "blandende hold" (fx musical med musik drama, dans, scenografi, teknik mv.).

Musiklærernes besvarelser (del 5b) viser imidlertid et andet resultat. For *valgfag i musik* (se figur 32) gennemføres der (baseret på disse musiklæreres egen erfaring) kun et timeomfang, der er ca. 5% mindre end udbudt. For *valgfag med musik* fremkommer den specielle situation, at der gennemføres ca. 5% mere end planlagt – dvs. der oprettes undervisning ad hoc (eksempelvis musicals). Dette kunne forklares med *kvalificerede og inspirerende musiklærere*.

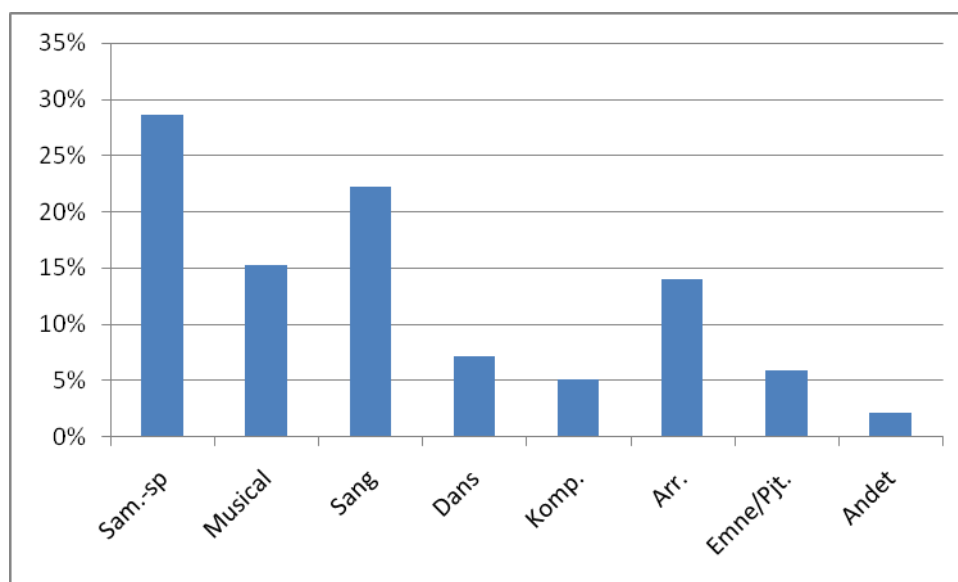

Figur 32: Valgfag i musik

Figur 33: Valgfag med musik

Det er desuden interessant at se på, hvad der er indholdet af valgfagsundervisningen. Besvarelserne fra skolerne (del 5a) og musiklærerne (del 5b) svarer her overens, og dette viser (figur 34), at indholdet primært består af sammenspil, sang, musical og arrangement.

Figur 34: indholdsformer

Besvarelser under andet omfatter eksempelvis musikvideo, indspilning af CD, improvisation og instrumentundervisning.

I spørgeskemaerne til henholdsvis skolerne /skoleledelsen (Skema A) og til musiklærerne (Skema B) gives der mulighed for at angive begrundelser for at oprette / ikke at oprette musik som valgfag. En kategorisering af disse tekstsvar fordeler sig som følger:

Kategorisering af tekstsvar:	Del 5a	Del 5b
<i>Begrundelser for at oprette valgfaget i og med musik</i>		
1. værdigrundlag	47%	66%
2. elevønsker	31%	17%
3. musik indgår tværfagligt (musik og drama)	22%	17%
<i>Begrundelser for ikke at oprette valgfag i og med musik</i>		
I. for få tilmeldte elever	47%	28%
II. manglende ressourcer	30%	40%
III. manglende lærere	23%	32%

Begrundelser for at oprette valgfaget i og med musik:

1. Det fremstår meget tydeligt, at den vigtigste begrundelse for såvel ledelse som musiklærere for at valgfag oprettes, er værdigrundlaget. Dette har stor vægt i besvarelserne fra skoleledere (skema A) og endnu større vægt i besvarelserne fra musiklærerne (skema B). Ikke mindst samstemmigheden mellem ledelse og lærere kunne ses som en vigtig faktor.

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarerne, som illustrer denne begrundelse:

- *Vi ønsker et musikliv på skolen*
- *Musik oprettes som en del af skolens tradition*
- *Musik indgår i værdigrundlaget for vores skole*
- *Skolen lægger stor vægt på musikundervisning og har mange frivillige aktiviteter*
- *Det er vigtigt for eleverne*
- *Skolen har ønske om at prioritere musik som en del af skolens liv*

2. Elevønsker fremhæves som en vigtig grund for oprettelse af valgfaget. I besvarelserne fra skoleledere fremstår dette endda med større vægt end fra musiklærerne.

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarerne, som illustrer denne begrundelse:

- *Vi har et rigt musikliv på skolen og har både lærere og elever der brænder for faget. Valgfaget musik er det mest eftertragtede fag på vores skole.*
- *Elevernes store interesse for faget*
- *Der har været stor søgning på valgfaget musik.*
- *Valgfaget musik er populært på skolen. Vi har haft musik som valgfag i mange år.*

3. At musik indgår tværfagligt (musik og drama) fremhæves som begrundelse for at oprette faget (valgfag med musik).

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarene, som illustrer denne begrundelse:

- *Vores erfaring er, at eleverne vælger musik som valgfag, når det drejer sig om at sætte en musical op.*
- *Musik oprettes som en del af skolens dramaforestilling, og de forskellige genrer varierer fra år til år*
- *hvis vi har et dygtigt musikhold kombinerer vi det med dramaholdet og laver musical*
- *Vi har et valgfag der hedder musik/drama for 7.kl - 9.kl.*

Begrundelser for ikke at oprette valgfag i og med musik

I: Den vigtigste begrundelse for ikke at oprette valgfaget er for få tilmeldte elever - skolelederne vægter denne begrundelse højest (47%), mens den vægtes væsentlig lavere af musiklærerne (27%). Denne begrundelse står i direkte modsætning til elevønsker som begrundelse for at oprette valgfaget.

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarene, som illustrer denne begrundelse:

- *Valgholdene er små og derfor dyre.*
- *manglende interesse fra elevernes side - de sparsomme resurser til valgfag bruges til andre fagområder*
- *Ikke interesse blandt eleverne/vanskeligt at skaffe lærere*
- *Antallet af elever, der melder sig får betydning for om det oprettes eller ej*

II: Manglende ressourcer vurderes højt af skolelederne (30%) , og som den vigtigste begrundelse af musiklærerne (40%).

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarene, som illustrer denne begrundelse:

- *Vi ville meget gerne prioritere musik højere end vi gør. Vi har dygtige musiklærere. Udbuddet afhænger meget af div. bindinger i forbindelse med lærernes tjenestetid (har de plads i skemaet) og ministeriets punktlige krav i forbindelse med minimumstimetal. Sidst men ikke mindst - hvad giver økonomien os lov til*
- *Der er ikke økonomi til at tilbyde valgfag.*
- *De sparsomme ressourser er prioriteret til andre fag...*
- *Oprettes ikke pt som følge af økonomisk prioritering*
- *Musik oprettes pt ikke som valgfag ud fra et hensyn til skolens samlede ressourcer*
- *Musik ikke oprettet af økonomiske grunde*
- *ikke lovpligtigt*

III: Manglende lærere (A: 23 %; B: 32 %). Sammenholdt med de andre besvarelser er denne begrundelse nok at se som en faktor, der har en meget væsentlig betydning. Hvis man ikke har kvalificerede og inspirerende lærere vil både elevinteresse (I) og vigtigheden af at afsætte ressourcer (II) til faget være en direkte følge.

Her skal anføres et par citater fra tekstsvarene, som illustrer denne begrundelse:

- *Vi har ikke tilstrækkeligt med musiklærere - og andre områder prioriteres højere.*
- *Vi har ingen lærer til det*
- *Vi kan ikke opdrive liniefagsuddannede musiklærere*
- *Vi har kun 2 musiklærere på skolen, der deler alle musiktimer. De afvikler forårskoncert med samtlige klasser fra 0. - 6. klasse samt medvirker til at sætte en musical op til skolefesten. 6. klasse opfører musicalen. Derfor tilbyder vi ikke musik som valgfag.*

6. Sammenfatning af undersøgelsens resultater

Fagets timetal i den obligatoriske musikundervisning.

Der er en meget bred spredning i datamaterialet mellem skolernes samlede timetal i musik, som spænder fra 5 til 12 ugentlige lektioner samlet i hele forløbet af den obligatoriske musikundervisning fra 1. til 6. klasse.

En vurdering af fordelingen af samlede (akkumulerede) timetal i det obligatoriske forløb er at:

15 % af skolerne har et samlet timetal på 11-12 ugentlige lektioner

42 % af skolerne har et samlet timetal på 9-10 ugentlige lektioner

33 % af skolerne har et samlet timetal på 7-8 ugentlige lektioner

10 % af skolerne har et samlet timetal på 5-6 ugentlige lektioner

I denne fordeling ligger mere end 40 % af skolerne under det samlede, anbefalede minimumstimetal.

Selv i det segment fra undersøgelsen af skoler, som har en rimelig prioritering af faget, ligger gennemsnittet for det samlede timetal under det anbefalede minimumstimetal.

Der observeres en tiltagende negativ tendens til at reducere faget til et overvejende en-timesfag med en typisk reduktion på 20 % under det anbefalede minimumstimetal. En analyse viser imidlertid, at det med en sådan ramme vil være problematisk - for ikke at sige umuligt - at gennemføre en undervisning, der i rimelig grad kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål.

Ud fra timetalsmønstre i materialet kan det ses, at nedskæringer i timetal i første række rammer undervisningen i de små klasser samt undervisningen på 6. klassetrin.

Lærernes undervisningstimer

I undersøgelsens besvarelser peges på, at det kan være problematisk, at nogle lærere bliver presset til at tage (for) mange timer pga. mangel på musiklærere på skolen. Dette kan føre til udbrændthed, som igen betyder, at der er endnu færre lærere til at dække faget på en skole. Udbrændthed kobles desuden ofte til manglende muligheder for kurser og efteruddannelse. Der bliver gentagne gange fra lærere og ledelse i besvarelserne givet udtryk for, at det ikke har været muligt at skaffe kvalificerede lærere, da der er et underskud af uddannede musiklærere.

Varetages undervisningen af lærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer

Dækningen med kvalificerede lærere (linjefag eller tilsvarende kvalifikation) er meget forskellig på de enkelte klassetrin.

Der er påfaldende manglende dækning på første og delvist andet klassetrin. En fjerdedel af skolerne benytter sig af ikke kvalificerede musiklærere i første klasse og ca. en femtedel af skolerne i anden klasse.

Der peges på, at få-lærerprincippet og den afdelingsopdelte skole er en medvirkende faktor hertil.

Fordelingen af skolernes brug af kvalificerede hhv. ikke kvalificerede musiklærere vurderes på grundlag af datamaterialet samlet set således:

48 % af skolerne har fra 100 % til og med 90 %s dækning

28 % af skolerne fra 90 % til og med 40% s dækning

24 % af skolerne fra 40 % til og med 0 %s dækning

Billedet der herigennem tegner sig er, at ca. halvdelen (48 %) af skolerne helt, eller i væsentlig grad, benytter kvalificerede musiklærere, eller hvad de opfatter som kvalificerede musiklærere. Sammenholdes dette med musiklærernes kvalifikationer, sådan som den tegnes af den undersøgte musiklærergruppe, så har musikundervisningen på den ene side et fundament i den danske folkeskole, som både har et omfang og en kvalitet, som nok ofte ikke anerkendes.

På den anden side er restgruppen imidlertid så stor (52 %), at det ikke reelt giver mening at tale om en restgruppe, men langt mere om en opdeling i et A-hold og et B-hold. Billedet af en markant opdeling i et A-hold og et B-hold tegner sig således både for spørgsmålet om fagets timetal og for, hvorvidt undervisningen varetages af lærere med linjefag eller tilsvarende kvalifikationer.

Lærernes kvalifikationer

Det er et væsentligt resultat af undersøgelsen, at faget i betydelig udstrækning tegnes af velkvalificerede og professionelle musiklærere. Dette bryder med et negativt billede, som ofte er blevet præget af folkeskolens musiklærere.

Det må samtidig påpeges at både lærere og ledelse i flere sammenhænge giver udtryk for at det er vanskeligt eller umuligt at skaffe kvalificeret lærere, da der er et underskud af uddannede musiklærere til folkeskolen.

Der påpeges, at det er et problem, at der er utilstrækkelige muligheder for efter- og videreuddannelse.

Ligeledes rejses spørgsmålet om, hvorvidt linjefagsuddannelsen i musik i sin nuværende form reelt er en tilstrækkelig kvalifikation.

Timerammernes betydning i forhold til trin- og slutmål.

Vurderingen i forhold til fagets tre hovedområder (musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse) viser generelt, at det – med 1 ugentlig lektion i faget - vil være problematisk - for ikke at sige umuligt - at gennemføre en undervisning, der *i rimelig grad* kan lede frem til, at eleverne tilegner sig de kundskaber og færdigheder, der forventes i de enkelte hovedområder.

Det er centralt, at faget som en-times fag og som to-timers fag adskiller sig markant, i forhold til hvilke kompetencer og hvilket dannelseperspektiv faget bidrager med.

Det store billede giver en karakteristik af en-timesfaget, som kan karakteriseres som et aktivitetsfag med sang- og musikaktiviteter. Det bliver yderligere klart gennem analysen, at der er tale om en klar overvægt til *situationsbunden viden*, og kun en meget moderat kompetenceudvikling, begrænset til tredje forløb i form af sammenspils-kompetence.

Når det gælder den fuldstændige mangel på viden, som kan karakteriseres som selvstændig tænkning, fortolkning og kreativitet (viden 3), hvilket er afgørende for hovedområderne *musikforståelse* og *musikalsk*

skaben, peger det på 'en-timesfaget musik' som et kreativt fag uden kreativitet og et dannelsesfag uden dannelsesindhold.

Det er tydeligt, at faget i denne ramme ikke kan forventes at fungere. Man kunne udtrykke det sådan, at faget med dette omfang ikke besidder den nødvendige kritiske masse.

Modbilledet hertil er musik som to-timersfag i de tre forløb med kvalificerede musiklærere. Her er det *generelle* billede, som bygger på et bredt besvarelsesgrundlag, at man i vid udstrækning vil kunne opfylde trin- og slutmål i rimeligt omfang.

En detaljeret analyse af de enkelte delmål i de tre hovedområder viser, at en forøgelse af timetal (in-put) i de tre forløb (1. - 2. klasse; 3.-4. klasse; 5.-6. klasse) medfører en væsentlig større forøgelse af antallet af trinmål, der i rimelig grad kan forventes at blive opfyldt (out-put). Ved en lineær vækst i timetal (fra en-timesfag til to-timersfag) er der tale om en eksponentiel vækst i antallet af trinmål.

Det har været overraskende, at resultatet er så markant, og det lægger op til at overveje, hvad det er netop ved faget musik, der bevirker, at der her optræder noget, der eventuelt kunne beskrives som en slags kritisk tærskel.

Resultaterne af undersøgelsen af musik som totimersfag vedrører hvad der kan opnås med to ugentlige musiktimer i hele året. Dette er ikke det samme som at periodelæse faget i en del af året med to musiktimer, og resultaterne kan ikke tages til indtægt for en sådan udlægning. Spørgsmålet om kontinuitet vs. et fragmenteret forløb er ikke undersøgt specifikt her, og der må peges på, at der kunne være en væsentlig ulempe ved periodelæsning i form af aflæring, ikke mindst i de mindre klasser.

Indskolingen

Det er igennem undersøgelsen blevet tydeligt, at musik i indskolingen indtager en særlig udsat position i kombinationen af lave timetal hhv. reduktion af timetal og en tendens til, at timerne i højere grad bliver dækket af lærere uden linjefag i musik eller tilsvarende kvalifikationer. Set i forhold til trin- og slutmål og fagets progression i det obligatoriske forløb er dette at betragte som en kritisk situation. Derudover må det undre, at man så tydeligvis ikke udnytter det potentiale, faget har netop i indskolingen.

Valgfag (tilføjelse 2009)

For at få viden om udbredelsen af musik som valgfag, er Timetalsundersøgelsen suppleret med en yderligere spørgeskemaundersøgelse i februar 2009.

Undersøgelsen viser, at kun ca. 20 pct. af skolerne tilbyder valgfag. Det betyder også, at fire ud af fem skoler ikke tilbyder musik som valgfag. Det er en generel opfattelse, at situationen nogle år tilbage var markant anderledes - man ville nok kunne sige, at billedet var, at det overvejende flertal af skoler tilbød musik som valgfag. En sådan ændring i det danske skolebillede er tilsyneladende gået upåagtet hen. Dette må betegnes som alarmerende, når man sammenholder det med den massive svækkelse af indskolingsområdet, som også fremgår af denne undersøgelse.

Fordelingen af valgfag i musik på syvende, ottende og niende klassestrin viser, at der oprettes og gennemføres valgfag i næsten lige høj grad i 7., 8. og 9. klasse. Når man opretter valgfag, så sikrer man altså typisk et gennemgående forløb. Musik i tiende klasse er overvejende forbundet med 10. klassesskolernes profilfag.

Med hensyn til indholdet af valgfagsundervisningen er det tydelig centreret omkring områderne sammenspil, sang, musical og arrangement.

Den vigtigste begrundelse for såvel ledelse som musiklærere for at valgfag i musik oprettes, er værdigrundlaget. Elevønsker fremhæves desuden som en vigtig grund for oprettelse af valgfaget.

Manglende ressourcer vurderes af skolelederne som en vigtig begrundelse for ikke at oprette valgfaget, og som den vigtigste begrundelse af musiklærerne. En begrundelse for ikke at oprette valgfaget er for få tilmeldte elever. Denne begrundelse står tilsyneladende i modsætning til elevønsker som begrundelse for at oprette valgfaget - men må kobles til spørgsmålet om hvorvidt en skole har de nødvendige kvalificerede lærere. Skolelederne angiver mangel på lærere som en vigtig årsag for ikke at oprette valgfaget. Denne begrundelse er nok at se som en faktor, der har en afgørende betydning. Hvis man ikke har kvalificerede og inspirerende musiklærere, vil både spørgsmålet om elevinteresse og om vigtigheden af at afsætte ressourcer til faget være en følge.

Dette tegner et billede af et stærkt vigende valgfagstilbud, som opretholdes på kun ca. en femtedel af skolerne, og da med den væsentligste begrundelse i skolens værdigrundlag. *Begrundelserne for ikke at oprette valgfaget peger primært på mangel på uddannede lærerkræfter samt tilmæssige ressourcer.*

At faget på flere områder i en så markant grad er blevet beskåret over den sidste årrække er alarmerende. Det billede, der tegnes så tydeligt i valgfagsundersøgelsen tydeliggør de væsentlige faktorer.

Det bør fremhæves, at mangel på kvalificerede musiklærere i folkeskolen er en væsentlig og alvorlig faktor, som har vist sig at være af stor betydning på alle områder i denne undersøgelse. Dette henviser til en alvorlig problematik på læreruddannelses-området, som omfatter en massiv reduktion af folkeskole-musiklæreruddannelsen.

I denne forbindelse henvises til rapporten Musikfaget i Undervisning og Uddannelse, Status og Perspektiver, www.dnmpf.dk

BILAG: Spørgeskema 1 - 4

Timetalsundersøgelse - spørgeskema 1

Kære musiklærer i folkeskolen,

Der er lavet en opgørelse af Uni-C for Undervisningsministeriet, som er publiceret under titlen: "Kommunerne lever op til folkeskolelovens minimumstimetal - størstedelen af eleverne får minimumstimetallene".

Billedet af, at skolerne stort set lever op til timetallene, virker overraskende set i forhold til faget musik, da det ofte er blevet fremført at timetallene for faget er blevet reduceret, fx med henvisning til fokus/indsatsområder som læseundervisning. Bekendtgørelsen bygger imidlertid på en logik om, at man ikke må gå på strandhugst i andre fagblokke for at skaffe timer.

Kan ses på: <http://www.uvm.dk/statistik/undervisningstimetal.htm?menuid=55>

Opgørelsen fra Uni-C bygger på skolernes indberetninger af planlagte timetal i fagblokke. Det er således vanskeligt at forfølge hvor megen undervisning reelt forekommer for et specifikt fags vedkommende.

Der har også været forlydende om, at mange musiktimer ikke bliver varetaget af liniefagsuddannelse lærere eller lærere med tilsvarende kvalifikationer. Hvis disse forlydener har noget på sig, kan det med rimelighed antages at have betydning for kvaliteten af musikundervisning - muligvis er der i visse tilfælde kun i begrænset omfang tale om regulær undervisning i faget musik.

Forskningsenheden for Musikpædagogik på DPU har derfor i samarbejde med Folkeskolens Musiklærerforening søsat en stikprøveundersøgelsen. Vi ønsker ved hjælp af dette spørgeskema at danne os et billede af de reelle undervisnings-timetal mm i faget musik.

På forhånd tak for din medvirken.

1. Egne timer.

Ugentlige undervisningstimer i musik på klassetrin

- 1. klasse
- 2. klasse
- 3. klasse
- 4. klasse
- 5. klasse
- 6. klasse
- valgfag

Antal timer / klasser du har i musik

Hvor mange ugentlige timer har du i musik / uge

Hvor mange klasser har du i musik

Indgår dine klasser i musik i tværfaglige projekter

Hvis ja, i hvilket omfang

Svarer det musikfaglige indhold til det timetal faget indgår med

Er musik periodelæst / samlet over en kortere periode

Hvis ja, har der været problemer med at undervise tilfredsstillende under disse rammer

Evt. kommentar:

Hvis ja, hvordan er dette organiseret

2. Egne forudsætninger

Liniefagsuddannet i musik

Eller anden tilsvarende kvalifikation

Efteruddannelse

Videruddannelse

Egne behov for grund- eller efter/videruddannelse

Evt. kommentar

3. Din skole generelt

På hvilke klassertrin og på hvilke af skolens eventuelle spor varetages undervisningen af en lærer med liniefag eller tilsvarende (svar ja) hhv. af en 'ikke musiklærer' (svar nej).

1. klasse - A-sporet

1. klasse - B-sporet

1. klasse - C-sporet

1. klasse - D-sporet

2. klasse - A-sporet

2. klasse - B-sporet

2. klasse - C-sporet

2. klasse - D-sporet

3. klasse - A-sporet

3. klasse - B-sporet

3. klasse - C-sporet

3. klasse - D-sporet

4. klasse - A-sporet

4. klasse - B-sporet

4. klasse - C-sporet

4. klasse - D-sporet

5. klasse - A-sporet

5. klasse - B-sporet

5. klasse - C-sporet

5. klasse - D-sporet

6. klasse - A-sporet

6. klasse - B-sporet

6. klasse - C-sporet

6. klasse - D-sporet

valgfag - A-sporet

valgfag - B-sporet

valgfag - C-sporet

valgfag - D-sporet

Evt. yderligere kommentarer

Skole

Kommune

Angiv evt. mulige årsager, hvis der er ikke musikuddannede lærere, som underviser i musik

Hvordan indgår musik generelt på skolen i tværfaglige projekter

Er der problemer med hvorvidt musik indgår musikfagligt

Er der kor på skolen

Er der fælles morgensang på skolen

- hvis ja, på hvilke klassetrin

- og hvor tit

Har skolen et skoleorkester el.l.

hvis ja, angiv i hvilken form

Indgår kor eller anden elevoptræden i morgensang

Hvordan prioriteres musik generelt på skolen

Evt. kommentar

Er der en kompagnon-lærerordning på din skole hvor en lærer fra musikskolen er integreret i en del af folkeskolens musikundervisning

4. Andre timetals- / ressourcspørgsmål:

Kender du tilfælde af eller har du selv oplevet, at ikke musikuddannede lærere skulle tage musiktimer selvom der var musikuddannede (el.tilsvarende) lærere på skolen som muligvis havde kunnet tage dem - fx på grund af den afdelingsopdelte skole eller prioritering af team.

Har du kendskab til at musikfaget hhv. den praktisk musiske faggruppe er blevet beskåret timetalsmæssigt for at tilføre ressourcer til andre fag / blokke fx læseindsats eller naturfagsområdet.

Har du eventuelt andre kommentarer du ønsker at tilføje

Timetalsundersøgelse - spørgeskema 2

Kære musiklærer i folkeskolen,

Vi henvender os til dig igen, for at få uddybet besvarelsen på et spørgsmål i det første spørgeskema. Det handler om hvor mange timer i musik, der er tildelt på de forskellige klassetrin på din skole, henholdsvis hvor mange timer du underviser på hvilke klassetrin.

Vi håber, du vil medvirke til at besvare dette supplerende spørgeskema. Det er ikke en forudsætning for at besvare dette spørgeskema, at man har besvaret det første spørgeskema.

På forhånd tak for din medvirken.

Tryk på pilen/næste øverst eller nederst på denne side for at gå til næste side.

Forskningsenheden for Musikpædagogik

Danmarks Pædagogiske Universitet / Folkeskolens Musiklærerforening

Timetal og undervisningstimer i 2006/2007 og 2007/2008

Hvormange ugentlige undervisningstimer i musik var der på din skole på følgende klassetrin i skoleåret 2006/2007

- 1. klasse
- 2. klasse
- 3. klasse
- 4. klasse
- 5. klasse
- 6. klasse
- valgfag

Hvor mange ugentlige undervisningstimer havde du i musik på følgende klassetrin i skoleåret 2006/2007

- 1. klasse - antal timer
- 1. klasse - antal klasser
- 2. klasse - antal timer
- 2. klasse - antal klasser
- 3. klasse - antal timer
- 3. klasse - antal klasser
- 4. klasse - antal timer
- 4. klasse - antal klasser

- 5. klasse - antal timer
- 5. klasse - antal klasser
- 6. klasse - antal timer
- 6. klasse - antal klasser
- valgfag - antal timer
- valgfag - antal klasser

Hvormange ugentlige undervisningstimer i musik er der på din skole på følgende klassetrin i skoleåret 2007/2008

- 1. klasse
- 2. klasse
- 3. klasse
- 4. klasse
- 5. klasse
- 6. klasse
- valgfag

Hvor mange ugentlige undervisningstimer har du i musik på følgende klassetrin i skoleåret 2007/2008

- 1. klasse - antal timer
- 1. klasse - antal klasser
- 2. klasse - antal timer
- 2. klasse - antal klasser
- 3. klasse - antal timer
- 3. klasse - antal klasser
- 4. klasse - antal timer
- 4. klasse - antal klasser
- 5. klasse - antal timer
- 5. klasse - antal klasser
- 6. klasse - antal timer
- 6. klasse - antal klasser
- valgfag - antal timer
- valgfag - antal klasser
- Evt kommentar

Tak for din deltagelse.

Timetalsundersøgelse - Spørgeskema 3

Hvor mange lærere der undervise i musik har liniefag eller tilsvarende

Hvor mange spor er der på skolen

Hvilket postnummer ligger skolen i

I hvilket omfang varetages musikundervisningen på skolen af lærere med liniefag i musik eller med tilsvarende kompetencer

A. Antal klasser der undervises af en lærer med linjefag eller tilsvarende

1. klasse

2. klasse

3. klasse

4. klasse

5. klasse

6. klasse

evt. valgfag

Evt. kommentarer kan anføres her:

B. Antal klasser der undervises af musiklærer uden linjefag eller tilsvarende

1. klasse

2. klasse

3. klasse

4. klasse

5. klasse

6. klasse

evt. valgfag

Timetalsundersøgelse - Spørgeskema 4

Kære Musiklærer i Folkeskolen

Undersøgelse af musikfagets vilkår efter den nye timetalsbekendtgørelse fra 2003

Følgende spørgeskema er fjerde del af en undersøgelse, der gennemføres i et samarbejde mellem Forskningsenheden for Musikpædagogik på DPU og Folkeskolens Musiklærerforening.

En introduktion til undersøgelsen kan også læses i Dansk Sang nr. 4, februar 2008.

Denne del af undersøgelsen vedrører antallet af timer man har til rådighed på et bestemt klassetrin og timerammernes betydning for muligheden for at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål.

På forhånd tak for din medvirken.

Timetal og undervisningstimer

1. Hvor mange ugentlige undervisningstimer i musik er der på din skole på følgende klassetrin (i skoleåret 2007/2008)

- 1. klasse
- 2. klasse
- 3. klasse
- 4. klasse
- 5. klasse
- 6. klasse
- valgfag

2. Hvor mange ugentlige undervisningstimer har du i musik på følgende klassetrin (i skoleåret 2007/2008)

- 1. klasse - antal timer
- 1. klasse - antal klasser
- 2. klasse - antal timer
- 2. klasse - antal klasser
- 3. klasse - antal timer
- 3. klasse - antal klasser

- 4. klasse - antal timer
- 4. klasse - antal klasser
- 5. klasse - antal timer
 - 5. klasse - antal klasser
 - 6. klasse - antal timer
 - 6. klasse - antal klasser
 - valgfag - antal timer
 - valgfag - antal klasser
 - Evt kommentarer / uddybende bemærkninger

3. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder trinmålene for de tre hovedområder:

NB: Hvis du ikke har timer på et klassetrin, skal spørgsmålet ikke besvares for dette klassetrin.

3. Vurdering i forhold til hovedområderne

- 1. klassetrin - timer
- 1. klassetrin - musikudøvelse
- 1. klassetrin - musikalsk skaben
- 1. klassetrin - musikforståelse
- 2. klassetrin - timer
- 2. klassetrin - musikudøvelse
- 2. klassetrin - musikalsk skaben
- 2. klassetrin - musikforståelse
- 3. klassetrin - timer
- 3. klassetrin - musikudøvelse
- 3. klassetrin - musikalsk skaben
- 3. klassetrin - musikforståelse
- 4. klassetrin - timer
- 4. klassetrin - musikudøvelse
- 4. klassetrin - musikalsk skaben
- 4. klassetrin - musikforståelse
- 5. klassetrin - timer
- 5. klassetrin - musikudøvelse
- 5. klassetrin - musikalsk skaben
- 5. klassetrin - musikforståelse

- 6. klassetrin - timer
- 6. klassetrin - musikudøvelse
- 6. klassetrin - musikalsk skaben
- 6. klassetrin - musikforståelse
- Evt kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.1: For første forløb, 1.- 2. klasse / musikudøvelse

4.1 - Musikudøvelse

- a. deltage opmærksomt i legende musikalsk udfoldelse
- b. følge og holde en puls
- c. synge med på et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer med vægt på børnesange samt årstids- og højtidsange
- d. fremsige et udvalg af rim og remser
- e. synge med god intonation i større grupper
- f. synge efter anvisninger på tempo, toneleje og udtryk
- g. anvende forskellige musikinstrumenter som ledsagelse til leg og sang
- h. deltage i sammenspil med enkle rytmiske og melodiske figurer
- i. deltage i en række sang- og bevægelseslege
- Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.1: For første forløb, 1.- 2. klasse / musikalsk skaben

4.1 - Musikalsk Skaben

- a. anvende krop, stemme og forhåndenværende klangkilder i skabende musikalsk arbejde
- b. producere lydillustrationer og klangkulisser over rim, remser, eventyr eller egne fortællinger
- c. udføre enkle rytmiske improvisationer med ledsagelse af grundpuls
- d. synge korte melodiske improvisationer med eller uden tekst
- e. komponere små rim, remser og sange

f. deltage i forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.1: For første forløb, 1.- 2. klasse / musikforståelse

4.1 - Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt til korte musikstykker, der associerer til noget konkret
 - b. udtrykke oplevelse af musik i ord, billeder og bevægelse
 - c. udtrykke elementer i et musikstykke i leg og dramatisering
 - d. bedømme, hvilken af to toner, der er højest, samt om en tonerække går op eller ned
 - e. kende forskel på puls og rytme
 - f. høre forskel på dur og mol
 - g. anvende notation til rytme og lyd
 - h. genkende klangen af størstedelen af musiklokalets instrumenter
 - i. forstå, at der er forskellige musikgenrer
 - j. forstå, at musik bruges i mange sammenhænge
- Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.2: For andet forløb, 3.- 4. klasse / musikudøvelse

4.2 - Musikudøvelse

- a. deltage opmærksomt og med bevidsthed om egen rolle i fælles musikalsk udfoldelse
- b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer
- c. bruge en sangbog og gøre rede for dens opbygning
- d. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale i mindre grupper
- e. fastholde en enkel over- eller understemme sammen med andre i flerstemmig sang
- f. deltage i fremførelse af enkelt opbyggede talekorsatser
- g. anvende musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i enkle sammenspilsarrangementer
- h. anvende et relevant instrument i forbindelse med melodispil

- i. deltage i sammenspil med varierede modstemmer og rytmer
 - j. spille enkle melodier efter gehør og med støtte af notation
 - k. deltage i en række lettere fællesdansen.
- Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.2: For andet forløb, 3.- 4. klasse / musikalsk skaben.

4.2 - Musikalsk skaben

- a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder i skabende musikalsk arbejde
 - b. producere lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier
 - c. udføre enkle rytmiske eller melodiske improvisationer som del af et musikalsk forløb
 - d. komponere små melodier med udgangspunkt i sangstemmen, ved hjælp af musikinstrumenter eller på computer
 - e. sammensætte enkle forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
 - f. arrangere musikalske forløb sammen med andre
- Evt kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.2: For andet forløb, 3.- 4. klasse / musikforståelse.

4.2 - Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt til musik med tydelige karakteristika
- b. udtrykke oplevelse af musik nuanceret og bevidst i ord, billeder og bevægelse
- c. gøre rede for formforløb og stemning i små musikstykker på baggrund af musikalske elementer som dynamik, klangfarve og motiver
- d. vurdere relationen mellem tekst og melodi i sange fra det almindelige repertoire
- e. forstå begreber som frase og motiv, der har tilknytning til melodiopbygning
- f. kende forskel på melodi og akkompagnement
- g. anvende de erhvervede musikteoretiske begreber i samtale om musik ved musikudøvelse og musiklytning

- h. anvende notation som hjælp til at forstå den rytmiske eller melodiske udvikling i en enkelt stemme
 - i. vise kendskab til lydannelsen på og genkende klangen af et udvalg af musikinstrumenter
 - j. vise kendskab til musikeksempler, som repræsenterer et genre- og stilmæssigt varieret repertoire fra især den vesterlandske musikkultur, og nogle centrale skikkelser med tilknytning til den valgte musik
 - k. samtale om musikkens funktion i forskellige sammenhænge bl.a. ved fester og religiøse handlinger og i medier
- Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.3: For tredje forløb, 5.- 6. klasse / musikudøvelse.

4.3 - Musikudøvelse

- a. deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse
 - b. synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer samt sange på andre sprog, først og fremmest engelsk, norsk og svensk
 - c. synge med god intonation og klang samt tydelig tekstudtale såvel med som uden
 - d. deltage i flerstemmig sang med opmærksomhed på det musikalske udtryk
 - e. deltage i fremførelse af talekorsatser af sammensat karakter
 - f. anvende et bredt udvalg af musikinstrumenter fra forskellige instrumentgrupper i sammenspilsarrangementer
 - g. anvende et relevant instrument i forbindelse med akkordspil
 - h. betjene musiklokalets tekniske anlæg
 - i. deltage i sammenspil i forskellige genrer og stilarter
 - j. være opmærksom på det musikalske udtryk i sammenspillet
 - k. bruge notation som støtte for musikudøvelsen
 - l. deltage i fællesdans fra forskellige kulturer
- Evt kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.3: For tredje forløb, 5.- 6. klasse / musikalsk skaben

4.3 - Musikalsk skaben

- a. anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder, herunder computer, i skabende musikalsk arbejde
 - b. producere lydforløb, lydillustrationer og klangkulisser over fortællinger, eventyr, digte eller historier
 - c. udføre fri rytmisk eller melodisk improvisation over en fastlagt akkordfølge
 - d. komponere enkle melodier eller små musikstykker, bl.a. ved hjælp af computer
 - e. sammensætte forløb med musik, billeder, bevægelse og dramatisering i fællesskab med andre
 - f. drøfte musikalske arrangementer med andre og give idéer til deres udførelse
- Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

4. I hvilket omfang vurderer du - med din skoles aktuelle timerammer - at det er muligt at gennemføre en undervisning, der kan lede frem til, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der opfylder de enkelte trinmål

4.3: For tredje forløb, 5.- 6. klasse / musikforståelse

4.3 - Musikforståelse

- a. lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter
- b. lytte til levende, professionelt fremført musik med forståelse for koncertsituationen
- c. fortolke et stykke musik gennem selvvalgte udtryksformer
- d. gøre rede for formforløb og stemning i musikstykker i forbindelse med udøvelse og lytning
- e. anvende enkle akkordmønstre efter anvisning
- f. anvende notation som hjælp til at få overblik over sammenhæng og formforløb i et musikstykke med flere stemmer
- g. genkende klang og beskrive virkemåde af en varieret række af instrumenter og gøre rede for deres roller i sammenspilsrelationer
- h. identificere vigtige træk ved musik fra udvalgte perioder i den vesterlandske musikkultur og vise kendskab til nogle centrale musikhistoriske skikkelser med tilknytning til disse perioder
- i. vise kendskab til musik fra andre kulturer
- j. samtale om musikkens funktion og virkning som samlende, stemningsskabende, opildnende og manipulerende
- k. samtale om, hvordan musik optræder både som kunstnerisk udtryk og som vare

Evt. kommentarer / uddybende bemærkninger

Spørgeskema 5a: Valgfagsdel - sendt til skoleledere:

Valgfag Musik. Spørgeskema til folkeskoler.

1. I hvilket omfang oprettes og gennemføres musik som selvstændigt valgfag eller som del af valgfag på skolen i indeværende skoleår:

1A. På hvilke klassetrin **tilbydes** der **valgfag i musik** - og med hvor mange lektioner (skoleåret)

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.l.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

1C. På hvilke klassetrin **tilbydes musik som del af et tvær- eller flerfagligt valgfag** - og hvor mange lektioner heraf udgør musik (skoleåret)

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.l.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

1B. På hvilke klassetrin **gennemføres** der **valgfag i musik** - og med hvor mange lektioner (skoleåret)

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.l.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

1D. På hvilke klassetrin **gennemføres musik som del af et tvær- eller flerfagligt valgfag** - og hvor mange lektioner heraf udgør musik (skoleåret)

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.l.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

Hvis musik ikke tilbydes eller gennemføres som valgfag: angiv antal timer til 0 (nu)

2. Valgfaget omhandler følgende aktiviteter: (afmærk én eller flere)

- Sammenspil
- Musical, musikteater
- Sang
- Dans
- Komposition
- Arrangement
- Emne- / projektorienteret arbejde med musik
- Andet (angives herunder)

Evt. andet:

Evt. kommentarer til valgfagets indhold:

3. Begrundelser for at musik oprettes eller ikke oprettes som valgfag

4. Generelle spørgsmål om skolen:

Hvor mange spor er der på skolen .

Hvilket postnummer ligger skolen i

Evt. kommentarer til skolens valgfagsordning (for musik og/eller generelt) kan anføres her:

Spørgeskema valgfag 5b. Valgfagsdel - sendt til musiklærere:

Valgfag Musik.
Spørgeskema til musiklærere i folkeskolen

1. I hvilket omfang oprettes og gennemføres musik som selvstændigt valgfag eller som del af valgfag på skolen i indeværende skoleår:

1A. På hvilke klassetrin **tilbydes** der **valgfag i musik** - og med hvor mange lektioner i alt i skoleåret 08-09

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.lign.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

1C. På hvilke klassetrin **tilbydes musik som del af et tvær- eller flerfagligt valgfag** - og hvor mange lektioner heraf udgør musik i alt i skoleåret 08-09

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.lign.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

Hvis musik ikke tilbydes eller gennemføres som valgfag, angiv antal timer til 0 (nu)

1B. På hvilke klassetrin **gennemføres** der **valgfag i musik** - og med hvor mange lektioner i alt i skoleåret 08-09

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.lign.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

1D. På hvilke klassetrin **gennemføres musik som del af et tvær- eller flerfagligt valgfag** - og hvor mange lektioner heraf udgør musik i alt i skoleåret 08-09

angiv som tal

7. klasse (valgfag el.lign.)

8. klasse

9. klasse

10. klasse

2. Valgfaget omhandler følgende aktiviteter: (afmærk én eller flere)

- Sæmmenspil
- Musical, musikteater
- Sang
- Dans
- Komposition
- Arrangement
- Emne- / projektorienteret arbejde med musik
- Andet (anfæres herunder)

Evt. andet:

Evt. kommentarer til valgfagets indhold:

3. Begrundelser for at musik oprettes eller ikke oprettes som valgfag

4. Generelle spørgsmål om skolen:

Hvor mange spor er der på skolen

Skolens navn:

Hvilket postnummer ligger skolen i

Evt. kommentarer til skolens valgfagsordning (for musik og/eller generelt) kan anfæres her: